

Sisäistetty rasismi - Näkökulmia arjen kokemuksiin ja ammatilliseen kohtaamiseen

Una Tanovic

Julkaisuvuosi 2025

Laurea-ammattikorkeakoulu

Sisäistetty rasismi - Näkökulmia arjen kokemuksiin ja ammatilliseen kohtaamiseen

Una Tanovic
Sosionomikoulutus AMK
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2025

Tämä opinnäytetyö tuottaa tietoa sisäistetyn rasismien ilmenemisestä yksilöiden ja perheiden arjessa sekä sisäisen rasismien tunnistamisesta ja huomioimisesta asiakastyössä. Työn toimeksi-antajana toimii Moniperheet ry, valtakunnallinen järjestö, joka tukee monikulttuurisia perheitä ja edistää yhdenvertaisuutta sosiaalialan kentällä. Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä ymmärrystä ilmiöstä, joka jää usein näkymättömäksi sosiaalialan arjessa, ja tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää monikulttuurisen perhetyön kehittämisessä.

Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevan kirjallisuuskatsauksen muodossa. Tutkimuskysymykset olivat: Miten sisäistetty rasismi ilmenee yksilöiden ja perheiden arjessa? ja Miten sosiaalialan ammattilaiset voivat tunnistaa ja huomioida sisäistetyn rasismien työssään? Tietoperusta rakentui kansallisista ja kansainvälisistä tutkimuksista, jotka käsittelivät eriarvoisuuden rakenteita, mielenterveyttä, osallisuutta ja monikulttuurista sosiaalialaa. Katsaukseen valitut aiheet analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin menetelmin.

Kirjallisuuskatsauksen tulokset syventävät ymmärrystä siitä, miten sisäistetty eriarvoisuus ja arjen vuorovaikutus vaikuttavat yksilöiden kokemuksiin ja toimijuuteen. Tulosten pohjalta voidaan tunnistaa tekijöitä, jotka tukevat kulttuurisensitiivisen ja yhdenvertaisen työtteen vahvistamista sosiaalialalla. Opinnäytetyön tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää sosiaalialan koulutuksessa ja käytännön työssä, erityisesti monikulttuuristen perheiden tukemisessa ja ammattilaisten osaamisen kehittämisessä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Asiasanat: sisäistetty rasismi, monikulttuurinen perhetyö, kulttuurisensitiivisyys, reflektiivinen työote, yhdenvertaisuus

Una Tanovic

Internalized Racism - Perspectives on everyday experiences and professional encounters

Year

2025

Pages

38

This thesis produces knowledge about the manifestations of internalized racism in the everyday lives of individuals and families, as well as the recognition and consideration of internalized racism in client work. The thesis was commissioned by Moniperheet ry, a national organization that supports multicultural families and promotes equality within the Finnish field of social work. The aim of the study is to increase understanding of a phenomenon that often remains invisible in social work practice and to provide information that can be used to develop multicultural family work.

The thesis was carried out as a descriptive literature review. The research questions were: How does internalized racism appear in the everyday lives of individuals and families? and how can social work professionals recognize and address internalized racism in their work? The theoretical framework was built on national and international studies focusing on structural inequality, mental well-being, inclusion, and multicultural social work. The selected studies were analyzed using qualitative content analysis.

The results of the literature review deepen the understanding of how internalized inequality and everyday interaction influence individuals' experiences and agency. The findings help identify factors that support the development of a culturally sensitive and equality-oriented professional approach in social work. The knowledge produced in this thesis can be utilized in social work education and practice, particularly in supporting multicultural families and strengthening professionals' competence in promoting equality.

Keywords: internalized racism, multicultural family work, cultural sensitivity, reflective practice, equality

1	Johdanto	5
2	Työelämäkumppani	6
3	Eriarvoisuuden ja rasismien rakenteet	7
3.1.	Eriarvoisuuden sosiaaliset ja kulttuuriset rakenteet	7
3.2.	Rasismi ja syrjinnän rakenteet.....	8
3.3.	Mikroaggressiot ja arjen syrjivät käytännöt.....	9
3.4.	Hyvinvointi ja mielenterveys rasismien kokemusten yhteydessä	10
3.5.	Osallisuus ja toimijuus sosiaalialalla	10
4	Monikulttuurisuus	11
4.1.	Monikulttuurisuus ja sen merkitys sosiaalialalla	11
4.2.	Monikulttuurinen perhetyö	12
4.3.	Osallisuus ja hyvinvointi monikulttuurisessa perhetyössä	13
4.4.	Kotoutumispalvelut Suomessa.....	13
4.5.	Rakenteellinen syrjintä sosiaalipalveluissa	14
5	Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset.....	15
6	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat	16
6.1.	Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	16
6.2.	Aineistonkeruumenetelmä.....	17
6.3.	Tiedonhaku	18
6.4.	Aineiston analyysi.....	19
7	Sisäistetyn rasismien ilmeneminen yksilöiden ja perheiden arjessa.....	24
8	Sisäistetyn rasismien tunnistaminen ja huomioiminen sosiaalialan asiakastyössä	25
9	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	27
10	Pohdinta ja johtopäätökset	29
10.1.	Ammattilaisille suunnatut näkökulmat ja kehittämissuhteet.....	29
10.2.	Tulosten tulkinta ja teoreettinen keskustelu	31
10.3.	Kriittinen näkökulma ja reflektio.....	33
10.4.	Rakenteellisuuden kriittinen pohdinta ammatillisesta näkökulmasta	33
11	Lähteet.....	36

1 Johdanto

Suomalainen yhteiskunta on viime vuosikymmeninä muuttunut yhä monimuotoisemmaksi, mikä on tuonut sosiaalialan työhön uusia näkökulmia ja osaamistarpeita. Monikulttuurisuus näkyy perheiden arjessa, palveluiden käytössä ja ammattilaisten työssä moninaisina kulttuurisina taustoina, kielinä ja elämäntarinoina. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2023) mukaan Suomeen muuttaneet ihmiset kokevat kuitenkin edelleen epätasa-arvoista kohtelua eri elämäntilanteissa, mikä vaikuttaa heidän hyvinvointiinsa ja luottamukseensa viranomaisia kohtaan.

Yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää, että ammattilaiset tunnistavat ne rakenteelliset ja sosiaaliset tekijät, jotka voivat heikentää osallisuutta ja hyvinvointia. Näihin ilmiöihin kuuluu myös rasismi eri muodoissaan. Erityisesti sisäistetty rasismi on vähemmän tutkittu, mutta merkittävä ilmiö, joka voi vaikuttaa siihen, miten yksilö näkee itsensä, ympäristönsä sekä oman arvonsa osana yhteiskuntaa (Jones 2000, 1212).

Opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella sisäistettyä rasismia ja sen ilmenemistä yksilöiden ja perheiden arjessa sekä, miten sosiaalialan ammattilaiset voivat tunnistaa ja huomioida ilmiön asiakastyössä. Työ toteutetaan kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, jonka tavoitteena on tuottaa tutkimusperustaista tietoa sisäistetyn rasismien vaikutuksista perheiden hyvinvointiin ja lisätä ymmärrystä ilmiön tunnistamisesta ja huomioimisesta sosiaalialan kentällä.

2 Työelämäkumppani

Tämän opinnäytetyön työelämäkumppanina toimii Moniperheet ry, valtakunnallinen monikulttuuristen SOTE-alan ammattilaisten järjestö, joka tukee monikulttuurisia perheitä ja edistää yhdenvertaisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Järjestö toimii paikallisesti pääkaupunkiseudulla ja kouluttaa valtakunnallisesti erityisesti lastensuojelun ammattilaisia sekä muita työntekijöitä, jotka kohtaavat työssään monikulttuurisia perheitä. Moniperheet ry on valtakunnallisen ETNO-neuvottelukunnan jäsen ja toimii monikulttuuristen perheiden äänenä kansallisten toimenpideohjelmien suunnittelu- ja toteutusprosesseissa. Järjestön toimintaan kuuluu perheiden ohjaus ja neuvonta, vertaistoiminta lapsille, nuorille ja vanhemmille sekä monikulttuurisuuteen liittyvä koulutus- ja asiantuntijatyö ammattilaisille. Lisäksi Moniperheet tekee vaikuttamistyötä rasismien ja syrjinnän vähentämiseksi ja edistää moninaisuuden

huomioimista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa yhteistyössä kuntien, hyvinvointialueiden ja järjestökentän kanssa (Moniperheet ry).

Tavoitteena on syventää ymmärrystä siitä, miten sisäistetty rasismi kietoutuu yksilön kokemuksiin, ihmissuhteisiin ja yhteiskunnan rakenteisiin. Opinnäytetyö tukee Moniperheet ry:n toimintaa tarjoamalla ajankohtaista, tutkimukseen perustuvaa tietoa, jota voidaan hyödyntää moninaisuutta huomioivien ja yhdenvertaisten käytäntöjen kehittämisessä sosiaalialalla.

3 Eriarvoisuuden ja rasismien rakenteet

3.1. Eriarvoisuuden sosiaaliset ja kulttuuriset rakenteet

Eriarvoisuus on moniulotteinen ilmiö, joka näkyy sekä yhteiskunnan rakenteissa että arjen vuorovaikutuksessa. Se tarkoittaa, että kaikilla ihmisillä ei ole yhtäläisiä mahdollisuuksia hyvinvointiin, osallisuuteen ja palveluiden saavutettavuuteen. Useiden tutkijoiden mukaan rakenteellinen eriarvoisuus ei johdu yksittäisten ihmisten valinnoista, vaan se rakentuu yhteiskunnallisista käytännöistä, asenteista ja päätöksistä, jotka vahvistavat enemmistön näkökulmia ja asettavat eri väestöryhmät erilaiseen asemaan (THL 2022; Oikeusministeriö 2023,16).

Sosiaali- ja terveyspalveluiden kentällä nämä rakenteet voivat näkyä esimerkiksi siinä, miten asiakkaisiin suhtaudutaan, millaisia oletuksia heidän tarpeistaan tehdään ja miten päätöksiä perustellaan. Rakenteellinen syrjintä ei ole välttämättä tietoista, vaan se kietoutuu arjen toimintatapoihin ja instituutioihin, jotka toistavat eriarvoisuutta huomaamatta (Oikeusministeriö 2023, 11). Samalla organisaatioiden moninaisuustyö ja tasa-arvopolitiikka voivat, mikäli ne jäävät pintapuolisiksi, jopa vahvistaa olemassa olevia hierarkioita sen sijaan, että purkaisivat niitä (Ahmed 2012, 113-114).

Eriarvoisuutta ylläpitävät rakenteet eivät kuitenkaan ole pysyviä, vaan ne uusiutuvat arjen vuorovaikutuksessa, kielessä ja kulttuurisissa kuvastoissa. Kulttuuriset normit ja median luomat esitykset määrittävät, mikä yhteiskunnassa nähdään ”normaalina” ja ”arvostettuna”, ja kaventavat siten yksilön kokemusta omasta toimijuudestaan (Feagin & Bennefield 2014). Tämä kulttuurinen ulottuvuus on keskeinen ymmärtää myös sosiaalialan näkökulmasta: jos moninaisuutta tarkastellaan vain poikkeuksena enemmistön normeista, vaarana on, että asiakkaiden osallisuus ja yhdenvertaisuuden kokemus jäävät vajaiksi. Tällaiset näkymättömät normit ja arkiset käytännöt voivat

ylläpitää eriarvoisuutta myös silloin, kun organisaatio pyrkii edistämään yhdenvertaisuutta (Ahmed 2012, 113-114).

3.2. Rasismi ja syrjinnän rakenteet

Rasismi voidaan ymmärtää järjestelmäksi, jossa historialliset ja nykyiset valtasuhteet tuottavat eriarvoisuutta rodullistettujen ryhmien ja enemmistön välille. Rasismi ei rajoitu yksilöiden asenteisiin, vaan näkyy myös instituutioiden käytännöissä, arjen kohtaamisissa ja siinä, miten ihmiset asetetaan erilaisiin kategorioihin. Tämän seurauksena rodullistettujen ryhmien mahdollisuudet, kohtelu ja asema muodostuvat systemaattisesti heikommiksi (Feagin ja Bennefield 2014,7-8).

Rasismi ja syrjintä rakentuvat yhteiskunnallisista rakenteista, jotka tuottavat ja ylläpitävät eriarvoisuutta. Syrjinnän rakenteet viittaavat niihin normeihin, käytäntöihin ja päätöksentekoprosesseihin, jotka asettavat ihmiset eriarvoiseen asemaan esimerkiksi taustan, kielen, sukupuolen tai sosiaalisen aseman perusteella. Nämä rakenteet voivat olla näkyviä, kuten lainsäädäntöä ja palvelujärjestelmiä, tai piileviä, kuten asenteita ja arvoja, jotka ohjaavat päätöksiä ja kohtaamisia (Feagin ja Bennefield 2014; THL 2023).

Rakenteellinen rasismi on yksi syrjinnän rakenteiden muodoista. Feagin ja Bennefield (2014) kuvaavat sitä yhteiskunnan järjestelmiin sisältyvinä käytäntöinä, jotka ylläpitävät eriarvoisuutta ja heijastuvat myös sosiaali- ja terveystalouteihin. Rasismi ei useinkaan ole tietoisista tai tarkoituksellista, vaan se syntyy vakiintuneista tavoista, joiden kautta enemmistön normit näyttäytyvät luonnollisina ja oikeutettuina. Tällaiset rakenteet voivat vaikeuttaa vähemmistöryhmien pääsyä palveluihin ja heikentää luottamustaan viranomaisiin (Feagin ja Bennefield 2014, 7-8).

Syrjintä voi ilmetä eri tasoilla - yksilön kokemuksina, yhteisön asenteina ja instituutioiden käytäntöinä. Tutkijat ovat tuoneet esiin, että arjen syrjinnän muodot, kuten mikroaggressiot, ulossulkeminen ja vähättely, kytkeytyvät laajempiin yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Näin yksilön kokemukset ja yhteiskunnan toimintamallit vahvistavat toisiaan ja ylläpitävät eriarvoisuutta. (esim. Sue et al. 2007; Kantola & Nousiainen 2009)

Sosiaalialan näkökulmasta rasismien ja syrjinnän rakenteiden tunnistaminen on keskeistä, sillä ne vaikuttavat suoraan asiakkaiden hyvinvointiin ja osallisuuden kokemukseen. Sandersin ym. (2024) mukaan rakenteellinen ja sisäistetty rasismi voivat

heikentää yksilön itsetuntoa, luottamusta viranomaisiin ja kokemusta kuulumisesta yhteisöön. Ammatillaisen tehtävänä on ymmärtää, että nämä ilmiöt eivät ole vain yksilön sisäisiä reaktioita, vaan ne kumpuavat yhteiskunnallisista ja institutionaalisista rakenteista (Sanders 2024).

3.3. Mikroaggressiot ja arjen syrjivät käytännöt

Syrjintä ei aina ilmene avoimena vihamielisyytenä tai suorina tekoina, vaan usein hienovaraisina eleinä, sanoina ja oletuksina, jotka välittävät viestin ulkopuolisuudesta tai alemmasta asemasta. Näitä arkisia ja usein tiedostamattomia tekoja kuvataan käsitteellä mikroaggressiot, joilla tarkoitetaan tilanteita, joissa vähemmistöön kuuluva henkilö kohtaa syrjiviä viestejä arjen vuorovaikutuksessa. Mikroaggressiot voivat näyttäytyä esimerkiksi oletuksina kielitaidosta, ihmettelynä ”hyvästä suomen kielen taidosta” tai toistuvina kysymyksinä alkuperästä – eleinä, jotka saattavat vaikuttaa harmittomilta, mutta viestivät samalla poikkeavuudesta ja ulkopuolisuudesta (Sue et al. 2007, 273-274; Rastas 2007).

Useiden tutkijoiden mukaan mikroaggressiot muodostavat olennaisen osan arkipäivän rasismia. Ne ovat vaikeasti tunnistettavia, koska ne voivat kietoutua kohteliaisuudeksi, huumoriksi tai hyväntahtoisiksi kysymyksiksi, mutta niiden toistuminen heikentää yksilön kokemusta arvostuksesta, kuulumisesta ja turvallisuudesta. Arkipäivän rasismi ei siis synny pelkästään yksilöiden asenteista, vaan heijastaa yhteiskunnassa vallitsevia normeja ja valtasuhteita, jotka määrittävät, kuka kuuluu ”meihin” ja kuka jää sen ulkopuolelle (Sue et al. 2007; Rastas 2007).

Kantolan ja Nousiaisen (2009) mukaan mikroaggressiot voidaan ymmärtää myös osana institutionaalista rasismia ja seksismiä: ne eivät ole irrallisia tekoja, vaan sidoksissa laajempiin kulttuurisiin ja organisatorisiin käytäntöihin, jotka tuottavat ja uusintavat eriarvoisuutta. Tällaiset käytännöt voivat näkyä esimerkiksi siinä, miten työntekijöitä arvioidaan, millaisia odotuksia asiakkaille asetetaan tai miten kielellisiä taitoja arvotetaan eri tavoin. Näin mikroaggressiot kytkeytyvät rakenteelliseen syrjintään ja ylläpitävät hierarkioita, jotka asettavat vähemmistöryhmiin kuuluvat epäedulliseen asemaan. Sosiaalialan näkökulmasta mikroaggressioiden tunnistaminen on tärkeää, sillä niiden ymmärtäminen auttaa hahmottamaan, miten syrjintä ilmenee arjessa ja vaikuttaa asiakkaiden kokemuksiin palveluista. Kun työntekijä tunnistaa nämä hienovaraiset, usein tiedostamattomat viestit, hän pystyy paremmin tukemaan asiakkaiden

osallisuutta ja luomaan yhdenvertaisia kohtaamisia (Sue et al. 2007; Rastas 2007; Kantola & Nousiainen 2009).

3.4. Hyvinvointi ja mielenterveys rasismien kokemusten yhteydessä

Hyvinvointi on moniulotteinen kokonaisuus, joka muodostuu fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta tasapainosta. Mielenterveys on osa tätä kokonaisuutta ja se liittyy yksilön kykyyn toimia arjessa, kokea merkitystä ja ylläpitää myönteisiä ihmissuhteita (Keyes 2002). Mielenterveys ei ole vain häiriöiden puuttumista, vaan kokonaisvaltainen tila, joka rakentuu yhteisöllisyydestä, turvallisista ihmissuhteista ja mahdollisuudesta vaikuttaa omaa elämää koskeviin päätöksiin (World Health Organization 2022).

Syrjintä ja ulossulkeminen voivat heikentää yksilön kokemusta arvokkuudesta ja kuulumisesta yhteisöön, mikä heijastuu psyykkiseen hyvinvointiin ja luottamukseen ympäröivää yhteiskuntaa kohtaan (OECD 2023). Mielenterveyden tukeminen edellyttää siten ympäristön tukea ja osallisuuden vahvistamista. Keskeistä on mahdollisuus tulla kuulluksi ja kohdatuksi ilman pelkoa leimautumisesta. Hyvinvointi ei siten ole yksilön sisäinen ominaisuus, vaan se kytkeytyy siihen, miten yhteisö ja palvelujärjestelmät tukevat ihmisen toimijuutta ja osallisuutta (Barry, Clarken, Jenkinsin & Patelin, 2013).

Suomalaisessa sosiaalialan tutkimuksessa (Hämäläinen 2020) hyvinvointi nähdään yhteiskunnallisena ilmiönä, joka ei voi toteutua ilman rakenteellista yhdenvertaisuutta. Yksilön kokemus hyvinvoinnista liittyy hänen mahdollisuuksiinsa vaikuttaa omaan elämäänsä ja siihen, kuinka paljon hänen ääntään kuullaan päätöksenteossa. Vähemmistöihin kuuluvien perheiden kohdalla tämä korostuu erityisesti, sillä heidän kokemuksensa osallisuudesta voivat määrittää luottamusta viranomaisiin ja palvelujärjestelmään. Sosiaalialan ammattilaisilta vaaditaan herkkyyttä tunnistaa, miten kulttuuriset ja rakenteelliset tekijät voivat vaikuttaa asiakkaiden mielenterveyteen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin (Hämäläinen 2020; OECD 2023).

3.5. Osallisuus ja toimijuus sosiaalialalla

Osallisuus tarkoittaa tunnetta kuulumisesta sekä mahdollisuutta vaikuttaa omiin asioihin. Siihen sisältyy kokemuksellinen ulottuvuus, joka liittyy kuulluksi tulemiseen ja arvostukseen, sekä rakenteellinen ulottuvuus, joka tarkoittaa yhdenvertaisia osallistumisen mahdollisuuksia palveluissa ja yhteiskunnassa. Osallisuutta vahvistavat

käytännöt perustuvat ajatukseen, että asiakkaat ovat oman elämänsä asiantuntijoita ja voivat osallistua palvelujen suunnitteluun, arviointiin ja päätöksentekoon (THL 2023).

Toimijuus viittaa yksilön mahdollisuuksiin vaikuttaa omiin asioihinsa ja tehdä päätöksiä omista lähtökohdistaan. Se rakentuu vuorovaikutuksessa ja siihen kuuluu kuulluksi tuleminen, valinnanvapaus ja mahdollisuus osallistua palveluprosessiin. Toimijuus voi vahvistua, kun asiakkaan kokemukset tunnistetaan ja hänen asiantuntemustaan hyödynnetään (THL 2023).

Osallisuuden toteutumista voivat kuitenkin rajoittaa palvelujärjestelmän rakenteelliset esteet. Yhdenvertaisuusvaltuutetun raportin mukaan eri väestöryhmät kohtaavat edelleen kielellisiä, kulttuurisia ja hallinnollisia esteitä, jotka heikentävät mahdollisuuksia saada palvelua tasavertaisesti. Tällaiset rakenteet voivat vähentää asiakkaiden osallistumismahdollisuuksia ja luottamusta viranomaisiin (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2023,43).

Rakenteellisen tuen merkitys korostuu erityisesti silloin, kun palveluiden kehittämisessä pyritään vahvistamaan yhdenvertaisuutta ja osallistumisen edellytyksiä. THL:n mukaan osallisuutta edistävät käytännöt edellyttävät aktiivista esteiden tunnistamista, monikielisyyden huomioimista ja asiakkaiden osallistamista palveluprosessien eri vaiheissa (THL 2020; THL 2023).

4 Monikulttuurisuus

4.1. Monikulttuurisuus ja sen merkitys sosiaalialalla

Monikulttuurisuus viittaa erilaisten kulttuuritaustojen rinnakkaiseen ja vuorovaikutukseen yhteiskunnassa. Se ei tarkoita pelkästään etnistä tai kielellistä moninaisuutta, vaan siihen sisältyy myös uskonnollinen, sukupuolinen ja sosiaalinen monimuotoisuus. Parekhin (2000) mukaan monikulttuurisuus rakentuu ajatukselle, että erot tunnustetaan ja niitä voidaan pitää voimavarana sen sijaan, että ne nähtäisiin uhkana. Tämä korostaa yhteiskunnan vastuuta kehittää rakenteita ja palveluita, jotka tukevat kaikkien mahdollisuuksia osallistua ja tulla nähdyiksi yhdenvertaisina jäseninä (Parekh 2000, 50-59).

Sosiaalialan kontekstissa monikulttuurisuus liittyy ennen kaikkea työntekijän valmiuteen kohdata ihmiset yksilöinä ja tunnistaa kulttuurisen taustan merkitys osana

elämäntilannetta. Kaljosen, Matinheikki-Kokon ja Väisäsen (2011,7) mukaan tämä edellyttää kulttuurisensitiivisyyttä: avoimuutta erilaisia arvoja, tapoja ja perhekenteitä kohtaan sekä kykyä tarkastella omia asenteita ja mahdollisia tiedostamattomia ennakkoluuloja. Myös THL:n (2024) mukaan monikulttuurinen työote vahvistaa asiakkaiden osallisuutta ja luottamusta palvelujärjestelmään. Kun moninaisuus nähdään luontevana osana yhteiskuntaa, se tukee hyvinvointia ja edistää yhteisöjen välistä vuorovaikutusta.

Monikulttuurisuuden kysymykset eivät rajoitu vain yksilötason kohtaamisiin, vaan heijastuvat myös palvelujärjestelmän rakenteisiin. Suomessa väestön monimuotoisuus on kasvanut tasaisesti 2000-luvulla, ja vuonna 2023 maassa asui yli 100 000 lasta, joiden vähintään toinen vanhempi oli syntynyt ulkomailla (Tilastokeskus 2023). Muuttoa myös selittävät erityisesti työperäinen liikkuvuus ja kansainväliset kriisit, mikä korostaa tarvetta kehittää palveluita, jotka vastaavat moninaisten perheiden tarpeisiin. Monikulttuurisuuden huomioiminen ei siis ole erillinen osa-alue sosiaalialassa, vaan sen tulisi läpäistä koko palvelujärjestelmä ja ammatillinen osaaminen (Maahanmuuttovirasto 2024).

4.2. Monikulttuurinen perhetyö

Monikulttuurisella perhetyöllä tarkoitetaan sosiaalialan työtä, jossa huomioidaan perheiden kulttuurinen, kielellinen ja uskonnollinen tausta. Se perustuu ajatukseen, että perheiden taustat ovat keskeinen osa heidän arkeaan ja vuorovaikutustaan. Kaljosen, Matinheikki-Kokon ja Väisäsen (2011) mukaan työn tavoitteena on tunnistaa nämä taustatekijät ja tukea perheitä kokonaisvaltaisesti siten, että moninaisuus nähdään voimavarana, ei ongelmana. Kulttuurisensitiivinen työote rakentuu työntekijän kyvystä tunnistaa omat asenteensa ja pyrkiä avoimeen, dialogiseen vuorovaikutukseen, jossa perheet kohdataan oman elämänsä asiantuntijoina (Kaljonen ym. 2011, 56).

Tutkimukset osoittavat, että monikulttuurisessa perhetyössä kielen ja viestinnän merkitys on keskeinen. Perhevalmennuksessa onnistuminen edellyttää, että työntekijällä on joko riittävä kielitaito tai käytössä toimiva tulkkauspalvelu. Kielen avulla voidaan paitsi välittää tietoa, myös vahvistaa luottamusta ja osallisuutta (Lepola 2018, 42-43). Hyppönen (2023) puolestaan nostaa esiin, että työntekijöiden kulttuurinen osaaminen vaihtelee merkittävästi, mikä voi johtaa siihen, että perheiden tarpeita tulkitaan valtakulttuurin näkökulmasta. Tämä voi aiheuttaa väärinymmärryksiä ja kokemuksia ulkopuolisuudesta (Hyppönen 2023, 73-74).

Monikulttuurisen perhetyön kehittäminen edellyttääkin sekä rakenteellista että ammatillista muutosta. Yksittäisten työntekijöiden osaamisen lisäksi tarvitaan palvelujärjestelmä, joka tunnistaa moninaisuuden ja rakentaa käytäntöjä sen huomiointiseksi. Kun monikulttuurinen työote toteutuu aidosti, se vahvistaa perheiden luottamusta, osallisuutta ja hyvinvointia sekä tukee yhdenvertaisuuden toteutumista sosiaalialan käytännöissä (THL 2024).

4.3. Osallisuus ja hyvinvointi monikulttuurisessa perhetyössä

Monikulttuurisessa perhetyössä osallisuus näkyy arjen kohtaamisissa siinä, miten erilaiset taustat, kielet ja perinteet huomioidaan aidosti osana vuorovaikutusta. Työntekijän tehtävä on rakentaa vuorovaikutusympäristö, jossa perhe voi ilmaista itseään ja tulla kuulluksi omista lähtökohdistaan käsin. Kun perheiden moninaisuutta arvostetaan ja heidän näkemyksilleen annetaan tilaa, syntyy pohja luottamukselle ja yhteiselle toiminnalle. Osallisuutta edistävä työote ei kuitenkaan perustu pelkästään menetelmiin, vaan työntekijän omaan asenteeseen ja kykyyn reflektoida toimintaansa. Kuulluksi tuleminen ja asiakkaan kokemusten tunnustaminen ovat keskeisiä luottamuksen rakentumisen ehtoja, ja ne tukevat tasavertaista yhteistyötä sekä perheen toimijuuden vahvistumista (Kaljonen ym. 2011, 69).

Hyvinvointi ei rakennu pelkästään yksilön ominaisuuksista, vaan myös siitä, miten palvelujärjestelmät ja rakenteet mahdollistavat osallisuuden toteutumisen. Sosiaalialan ammattilaisilta tämä edellyttää herkkyyttä tunnistaa, miten rakenteelliset tekijät voivat tukea tai rajoittaa asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksia. Kun työntekijä ymmärtää oman työnsä osana tätä laajempaa kokonaisuutta, hän voi edistää yhdenvertaisuutta ja vahvistaa perheiden hyvinvointia arjen tasolla (Kaljonen ym. 2011, 20-24).

4.4. Kotoutumispalvelut Suomessa

Kotoutumispalvelut muodostavat keskeisen osan yhteiskunnan tukea maahanmuuttajille ja heidän perheilleen. Niiden tavoitteena on edistää yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja työllistymistä sekä vahvistaa mahdollisuuksia asettua Suomeen pysyvästi. Suomessa kotoutumista ohjaa kotoutumislaki (681/2023), joka tuli voimaan vuoden 2025 alussa. Lain mukaan jokaiselle maahanmuuttajalle laaditaan yksilöllinen kotoutumissuunnitelma, ja sen toteuttamista tuetaan monialaisilla palveluilla (Finlex 2023).

Palvelukokonaisuuteen kuuluu kielikoulutusta, työllistymisen tukea, neuvontaa ja ohjausta sekä perheiden ja lasten hyvinvointia vahvistavia toimenpiteitä. Vastuu palveluiden toteuttamisesta on kunnilla ja hyvinvointialueilla, mutta käytännön työ tehdään yhteistyössä TE-palveluiden, Kelan, järjestöjen ja oppilaitosten kanssa. Uuden lain myötä kuntien rooli kotoutumisen koordinoijina on vahvistunut, erityisesti perhekeskusten ja sosiaalipalveluiden yhteydessä (Terveys ja hyvinvoinnin laitos 2024).

Kolmas sektori eli järjestöt ja yhdistykset täydentävät viranomaisten tarjoamia palveluja. Useat toimijat, kuten Moniperhe ry, Nicehearts ry ja Familia ry, tarjoavat matalan kynnyksen tukea, vertaistoimintaa ja neuvontaa monikulttuurisille perheille. Järjestöjen merkitys korostuu erityisesti luottamuksen ja osallisuuden vahvistamisessa, sillä ne tavoittavat usein perheitä, jotka eivät hakeudu virallisiin palveluihin (THL 2024).

Kotoutumispalveluiden kehittämisessä korostuvat kulttuurisensitiivisyys, saavutettavuus ja asiakkaiden aktiivinen osallistuminen omaan kotoutumisprosessiin. Terveys ja hyvinvoinnin laitos (2024) painottaa, että kotoutumisen onnistuminen riippuu sekä palvelujärjestelmän rakenteellisesta toimivuudesta että arjen kohtaamisista, joissa maahanmuuttajataustaiset perheet kokevat tulevansa kuulluiksi ja arvostetuiksi.

4.5. Rakenteellinen syrjintä sosiaalipalveluissa

Rakenteellisella syrjinnällä tarkoitetaan yhteiskunnan ja organisaatioiden rakenteisiin sisältyviä käytäntöjä, jotka tuottavat eriarvoisuutta myös ilman tietoisia aikomusta syrjiä. Sosiaalipalveluissa tämä näkyy esimerkiksi siinä, miten palveluja suunnitellaan, kohdennetaan ja tarjotaan eri väestöryhmille. Terveys ja hyvinvoinnin laitoksen (2023) mukaan yhdenvertaisuus ei tarkoita vain syrjinnän poissaoloa, vaan aktiivisia toimenpiteitä esteiden poistamiseksi ja tosiasiallisen yhdenvertaisuuden turvaamiseksi. Tämä edellyttää muun muassa saavutettavia palveluja, monikielistä viestintää ja turvallista asiointiympäristöä kaikille asiakkaille (THL 2023).

Valtioneuvoston selvityksessä tuodaan esille, että rakenteellinen syrjintä sosiaali- ja terveyspalveluissa liittyy usein palvelujen saavutettavuuteen ja tiedon ymmärrettävyyteen. Käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi monimutkaisia palvelupolkuja, puutteellista tulkkausta, digipalveluiden ensisijaisuutta tai lomakkeiden vaikeaselkoisuutta, jotka sulkevat osan asiakkaita palvelujen ulkopuolelle (Valtioneuvoston

selvityssarja 2023:70, 43). Nämä käytännöt näyttävät usein “neutraaleina”, vaikka ne tosiasiallisesti suosivat enemmistön tarpeita ja toimintatapoja.

Syrjintä sosiaalipalveluissa voi olla myös risteävää ja kumuloituvaa: kielelliset, kulttuuriset, sukupuoleen tai toimintakykyyn liittyvät tekijät voivat yhdessä vahvistaa eriarvoisuutta. Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomuksessa todetaan, että syrjintäpalautteet koskevat usein maahanmuuttajataustaisia, vammaisia tai uskonnollisiin vähemmistöihin kuuluvia henkilöitä, jotka kokevat vaikeuksia saada palvelua tasavertaisesti. Usein kyse ei ole yksittäisistä syrjivistä teoista, vaan palvelujärjestelmän sisäänrakennetuista rutiineista, jotka ohjaavat päätöksentekoa ja resurssien jakautumista (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2023).

Rakenteellisen syrjinnän purkaminen edellyttää organisaatioilta jatkuvaa arviointia ja johdon sitoutumista yhdenvertaisuustyöhön. THL:n (2023) mukaan tämä tarkoittaa vaikutusten ennakoarviointia, henkilöstön koulutusta, asiakkaiden osallistamista ja yhdenvertaisuusnäkökulman sisällyttämistä päätöksentekoon. Myös Oikeusministeriön (2023, 24-25) mukaan yhdenvertainen palvelu ei toteudu neutraaleilla ratkaisulla, jos lähtökohdat ovat eriarvoiset – siksi tosiasiallinen yhdenvertaisuus voi vaatia eriytettyjä toimenpiteitä, kuten selkokielistä viestintää, tulkkausta tai vaihtoehtoisia asiointitapoja.

Dialoginen työote tukee osaltaan yhdenvertaisuuden toteutumista palveluissa. Arnkil ja Seikkula (2020, 15-16) korostavat, että dialogisuus perustuu yhteiseen kuulemiseen ja ymmärryksen rakentamiseen, jolloin asiakkaan kokemus ja näkökulma tulevat osaksi palveluprosessia. Tällainen lähestymistapa auttaa tunnistamaan rakenteellisia esteitä arjen vuorovaikutuksessa ja vahvistaa asiakkaiden osallisuutta ja luottamusta palvelujärjestelmään.

5 Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella sisäistettyä rasismia ja sen ilmenemistä yksilöiden ja perheiden arjessa sekä sitä, miten sosiaalialan ammattilaiset voivat tunnistaa ja huomioida ilmiön asiakastyössä. Työ toteutetaan kirjallisuuskatsauksena, ja sen tavoitteena on lisätä ymmärrystä sisäistetyn rasismin vaikutuksista perheiden hyvinvointiin sekä tuottaa tietoa, joiden avulla sosiaalialan työntekijät voivat tukea yhdenvertaisuutta ja kulttuurisensitiivistä työtettä.

Työ tukee Moniperheet ry:n toimintaa, joka keskittyy monikulttuuristen perheiden tukemiseen sekä sosiaalialan ammattilaisten kouluttamiseen moninaisuuden ja yhdenvertaisuuden kysymyksissä. Tuotettu tieto voi tukea heidän koulutus- ja kehittämistyötään sekä laajemmin kulttuurisensitiivisten käytäntöjen vahvistamista sosiaalialalla.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat: miten sisäistetty rasismi ilmenee yksilöiden ja perheiden arjessa sekä, miten sosiaalialan ammattilaiset voivat tunnistaa ja huomioida sisäistetyn rasismin asiakastyössä?

6 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

6.1. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Tässä opinnäytetyössä menetelmänä käytetään kuvailevaa kirjallisuuskatsausta (Salminen, 2011), joka toteutettiin EBSCO- ja ProQuest-tietokannoissa vuosien 2000-2024 julkaisuihin perustuen. Menetelmä soveltuu erityisen hyvin tilanteisiin, joissa aiheesta on olemassa monipuolista mutta hajanaista tutkimustietoa. Kirjallisuuskatsauksen avulla voidaan koota ja jäsentää aiempaa tietoa, tunnistaa keskeisiä teemoja ja muodostaa kokonaiskuva ilmiöstä. (Salminen, 2011, 5-7; Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen, 2013, 44).

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus eroaa systemaattisesta katsauksesta siinä, että sen tarkoituksena ei ole tuottaa tilastollisia yhteenvetoja, vaan kuvata ja tulkita olemassa olevaa tietoa laadullisesti. Menetelmä mahdollistaa teoreettisen ja empiirisen tiedon yhdistämisen sekä laajemman ymmärryksen muodostamisen tutkittavasta ilmiöstä. Tässä työssä menetelmä tukee tutkimuskysymyksiä, jotka pyrkivät avaamaan, miten sisäistetty rasismi vaikuttaa yksilön asenteisiin, identiteettiin ja yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Katsaus soveltuu erityisen hyvin tämän työn tarkoitukseen, sillä sisäistetyistä rasismista ja monikulttuurisesta perhetyöstä on saatavilla sekä kansainvälistä että kotimaista tutkimusta, mutta tieto on hajallaan eri tieteenaloilla. Menetelmä mahdollistaa sen, että aihetta voidaan tarkastella yhtä aikaa sosiaalipsykologisesta, sosiologisesta ja sosiaalialan näkökulmasta ilman, että tutkimusta rajataan liian kapeasti (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen, 2013, 44).

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen vahvuus on sen joustavuus ja kyky tuoda esiin eri lähteiden välisiä yhteyksiä. Tässä työssä aineistoa on tulkittu sekä teoreettisen viitekehyksen että sosiaalialan käytännön näkökulmasta, mikä tukee tutkimuksen

tavoitteita ja lisää sen ammatillista merkitystä. Menetelmä ei perustu määrälliseen analyysiin, vaan sen tavoitteena on ymmärtää ja kuvata ilmiötä kokonaisvaltaisesti (Salminen, 2011, 11). Lisäksi menetelmä soveltuu hyvin tutkimusaiheisiin, jotka ovat herkkiä tai eettisesti haastavia, kuten rasismi ja syrjintä, sillä se mahdollistaa ilmiön tarkastelun ilman tutkimukseen osallistuvien henkilöiden suoraa haastattelua. Tämä vähentää osallistujien kuormitusta ja suojaa heidän yksityisyyttään. Näin voidaan varmistaa tutkimuksen eettisyys sekä tietoperustan luotettavuus ja läpinäkyvyys.

6.2. Aineistonkeruumenetelmä

Aineisto kerättiin järjestelmällisesti useista tietokannoista: kansainvälisistä EBSCO, ProQuest ja ScienceDirect sekä kotimaisista Theseus ja Arto -tietokannoista. Haku-prosessissa käytettiin Boolean operaattoreita (AND, OR) hakutulosten rajaamiseksi ja haun toistettavuuden varmistamiseksi. Alkuperäinen haku tuotti noin 80 tulosta, joista 25 täytti sisäänoton kriteerit. Lopulliseen aineistoon valittiin 11 julkaisua, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiin ja edustivat eri näkökulmia ilmiöön.

Hakusanoina käytettiin muun muassa internalized racism, racial microaggressions, identity, multicultural family work, monikulttuurisuus, perhetyö ja sisäistetty rasismi. Hakua täydennettiin useaan otteeseen, jotta aineisto kattaisi mahdollisimman monipuolisesti sekä kotimaisen että kansainvälisen tutkimustiedon.

Sisäänotto- ja poissulkukriteerit määriteltiin seuraavasti:

Kriteerit	Sisäänotto	Poissulku
Julkaisun tyyppi	Vertaisarvioidut artikkelit, tutkimusraportit	Blogitekstit, uutiset, ei-tieteelliset julkaisut
Aihealue	Sisäistetty rasismi, monikulttuurisuus, perheiden arki tai sosiaalialan näkökulma	Rasismi ilman yhteyttä sisäistettyyn rasismiin tai sosiaalialaan
Julkaisuvuodet	2000-2024	Ennen vuotta 2000 julkaistut teokset
Kieli	Suomi tai englanti	Muut kielet
Saatavuus	Kokoteksti saatavilla	Kokoteksti ei saatavilla
Tieteellinen taso	Vertaisarvioitu tai akateeminen julkaisu	Epäluotettavat/ lähteettömät julkaisut

Taulukko 1. Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Valinnassa painotettiin tutkimuksia, jotka käsittelevät sisäistettyä rasismia, monikulttuurisuutta ja perheiden arkea sosiaalialan näkökulmasta. Mukaan otettiin vertaisarvioituja artikkeleita, tieteellisiä julkaisuja ja ajankohtaisia tutkimuksia, joissa ilmiötä tarkasteltiin yksilö-, perhe tai ammatillisella tasolla. Aineistosta poistettiin julkaisut, joissa rasismia käsiteltiin yleisellä tasolla ilman yhteyttä sosiaalialaan, identiteettiin tai hyvinvointiin. Näin varmistettiin, että aineisto pysyi rajattuna ja palvelee tutkimuskysymyksiä mahdollisimman tarkasti.

6.3. Tiedonhaku

Tietokannoista löytynyt aineisto osoittautui monipuoliseksi, mutta aiheensa puolesta myös haastavaksi. EBSCO-tietokannasta löytyi vain vähän suoraan sisäistettyyn rasismiin keskittyviä artikkeleita, kun taas ProQuest Central tarjosi laajemmin tutkimuksia, jotka käsittelevät ilmiötä identiteetin, mielenterveyden ja yhteiskunnallisten rakenteiden näkökulmasta. Hakua täydennettiin Google Scholarin ja kotimaisten lähteiden avulla, jotta aineisto kattaisi mahdollisimman monipuolisesti sekä kansainvälisen että suomalaisen tutkimustiedon.

Lopulliseen aineistoon valikoitui 11 tutkimuksen kokonaisuus, joka yhdistää teoreettisen ja empiirisen tarkastelun. Kansainvälisistä lähteistä keskeisiä olivat Adhikari et al. (2023), jotka tarkastelevat sisäistetyn rasismien ja psyykkisen hyvinvoinnin välistä yhteyttä, sekä Hugman (2020), joka korostaa reflektiivisyyttä ja kulttuurista kompetenssia sosiaalialan ammattilaisuuden ytimessä. Tappan (2006) lähestyy sisäistettyä syrjintää sosiokulttuurisesta näkökulmasta, ja Freund ja Band-Winterstein (2015) painottavat ilmiön merkitystä monikulttuurisessa sosiaalityössä.

Feagin ja Bennefield (2014) tuovat esiin rasismien rakenteellisia vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin, kun taas Sue et al. (2007) tarkastelevat mikroaggressioiden roolia arjen vuorovaikutuksessa. Sanders et al. (2024) jäsentävät sisäistetyn rasismien eri ulottuvuuksia ja niiden vaikutuksia minäkuvaan, ja Jones (2000) tarjoaa teoreettisen viitekehyksen rasismien tasojen ja niiden vuorovaikutuksen ymmärtämiselle.

Kotimaisista lähteistä keskeisiä olivat Jauhaisen ja Tedeschin (2021) teos *Undocumented Migrants and Their Everyday Lives - The Case of Finland* sekä Willisin, Sosoon ja Bernardinin (2021) tutkimus, joka käsittelee sisäistetyn rasismien ja identiteetin välistä yhteyttä psykologisen kuormituksen näkökulmasta. Näitä täydensivät Huttusen ja Pihlajan (2018) sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2023) julkaisut, jotka käsittelevät rasismien ja syrjinnän vaikutuksia suomalaisessa arjessa ja palvelujärjestelmässä. Lähteiden rinnakkainen tarkastelu mahdollisti sen, että sisäistetyn rasismien ilmenemistä voitiin ymmärtää sekä yksilöllisellä, perhekohtaisella että rakenteellisella tasolla. Kansainväliset tutkimukset toivat esiin ilmiön psykologisia ja kulttuurisia ulottuvuuksia, kun taas kotimaiset lähteet syvensivät ymmärrystä siitä, miten rasismi ja syrjintä näkyvät suomalaisessa yhteiskunnassa ja sosiaalialan käytännöissä (vrt. Jones, 2000; Sue et al., 2007; THL, 2023).

6.4. Aineiston analyysi

Aineisto koostui 11 julkaisusta, jotka tarkasteltiin laadullisen sisällönanalyysin avulla. Menetelmä valittiin, koska se soveltuu hyvin ilmiöihin, joita ei voida mitata määrällisesti, vaan jotka edellyttävät tulkintaa ja merkitysten ymmärtämistä. Sisällönanalyysin avulla voidaan jäsentää hajanaista tutkimustietoa ja tunnistaa toistuvia teemoja, käsitteitä ja merkitysrakenteita (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 2-3).

Analyysi eteni kolmessa vaiheessa: aineistoon perehtyminen, koodaus ja teemoittelu. Ensimmäisessä vaiheessa valittuun aineistoon tutustuttiin perusteellisesti, jotta niistä

muodostui syväallinen ymmärrys ja konteksti säilyi. Tavoitteena oli löytää aineistosta tutkimuskysymysten kannalta keskeisiä ilmiöitä, kuten sisäistetyn rasismien vaikutuksia yksilön identiteettiin, perheiden vuorovaikutukseen ja ammatillisiin kohtaamisiin. Lukemisen aikana aineistosta tehtiin muistiinpanoja ja alustavia havaintoja toistuvista käsitteistä, kuten itsetunto, kuulumisen kokemus, vallan rakenteet ja ammatillinen reflektiivisyys.

Toisessa vaiheessa, koodausvaiheessa, aineistosta poimittiin toistuvia ilmauksia ja merkityksiä, jotka kuvastivat sisäistetyn rasismien eri puolia. Koodaus tehtiin manuaalisesti, ja siinä hyödynnettiin värikoodausta ja teemallista ryhmittelyä. Esiin nousseet merkitysyksiköt ja käsitteet yhdistettiin laajemmiksi kokonaisuuksiksi, joita alettiin hahmottamaan potentiaalisina teemoina. Tässä vaiheessa aineistosta poimittiin tutkimuskysymyksiä tukevia ilmauksia ja ajatuksia, jotka nimettiin koodeiksi ja ryhmiteltiin laajemmiksi teemoiksi sekä alateemoiksi. Teemojen muodostuksessa kiinnitettiin huomiota siihen, että ne kuvaisivat ilmiötä monipuolisesti ja tukisivat kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tavoitteita. Aineistoa luettiin useaan kertaan, ja jokaisesta lähteestä nostettiin esiin ilmauksia, jotka kuvasivat yksilöllisiä vaikutuksia, tunteita ja perhesuhteiden merkitystä sekä ammattilaisten roolia. Koodauksessa toistuivat muun muassa sanat häpeä, alhainen itsetunto, sopeutuminen, epävarmuus ja yhteisön tuki. Näiden merkitysten perusteella muodostui kolme keskeistä alateemaa: emotionaalinen kuormitus, identiteettikriisi ja perhe- ja yhteisövaikutukset.

Ensimmäinen alateema, emotionaalinen kuormitus, nousi esiin useissa tutkimuksissa (Sanders et al., 2024; Adhikari et al., 2023), joissa kuvattiin sisäistetyn rasismien psykologisia seurauksia. Aineistossa toistuivat tunteet kuten häpeä, syyllisyys ja ahdistus, jotka heikensivät yksilön itsetuntoa ja lisäsivät psyykkistä kuormitusta. Näiden havaintojen perusteella sisäistetty rasismi näyttäytyy emotionaalisena prosessina, joka vaikuttaa minäkuvaan ja omanarvontuntoon. Toinen alateema, identiteettikriisi, muodostui koodauksista, joissa yksilöiden kokemukset liittyivät ristiriitaan oman kulttuuritaustan ja enemmistön normien välillä. Tappanin (2006) mukaan sisäistetty rasismi syntyy sosiaalistumisen kautta: lapsuudesta lähtien omaksutut normit ja hierarkiat voivat johtaa siihen, että yksilö arvioi itseään enemmistön mittareilla. Samoin Brownin et al. (2021) tutkimuksessa todettiin, että sisäistetty rasismi voi aiheuttaa pelkoa oman kulttuurin ilmaisemisesta, mikä heikentää identiteetin jatkuvuutta ja lisää psyykkistä stressiä.

Kolmas alateema, perhe- ja yhteisövaikutukset, liittyy siihen, miten sisäistetty rasismi heijastuu perheiden arkeen ja yhteisön sisäiseen vuorovaikutukseen. Jauhiainen ja Tedeschi (2021) kuvasivat, että monikulttuurisissa perheissä rasismikokemukset voivat aiheuttaa epävarmuutta, näkymättömyyttä ja luottamuspulaa viranomaisia kohtaan. Sandersin et al. (2024) havaitsivat, että vanhemmat saattavat pyrkiä suojelemaan lapsiaan mukauttamalla käyttäytymistään valtakulttuurin odotuksiin, mikä voi kuitenkin johtaa identiteetin ristiriitoihin ja hiljaiseen sopeutumiseen.

Kukin alateema kuvastaa sisäistetyn rasismien eri puolta: yksilön tunne-elämän haavoittuvuutta, identiteetin rakentumista sekä perhe- ja yhteisösuhteiden dynamiikkaa. Näiden alateemojen muodostuminen perustui aineiston toistuvuuksiin ja merkitysten vertailuun.

Tässä vaiheessa analyysin tueksi laadittiin taulukoita, jotka havainnollistavat, miten yksittäiset havainnot yhdistyivät koodeiksi, teemoiksi ja alateemoiksi.

Lähde	Alkuperäinen ilmaisu aineistosta	Koodi / merkitys	Teema	Alateema
Tappan (2006)	Sisäistetty rasismi syntyy, kun yksilö omaksuu enemmistön arvoja ja arvioi itseään. Niiden kautta; syrjäytymiskokemukset voivat vääristää minäkuvaa ja moraalista kehitystä.	Enemmistön normien sisäistyminen ja minäkuvan vääristyminen	Sisäistetyn rasismien vaikutus identiteetin ja itsearvostuksen rakentamiseen	Häpeä, riittämättömyys ja oman taustan häivyttäminen
Sanders et al. (2024)	Sisäistetty rasismi korreloi matematiikan itsetunnon ja psyykkisen kuormituksen kanssa.	Heikentynyt itsetunto ja psyykinen kuormitus	Sisäistetyn rasismien psyykkiset ja emotionaaliset seuraukset	Mielialan lasku, ahdistuneisuus ja itsesyytökset
Freund & Band-Winterstein (2015)	Fenomenologinen lähestymistapa auttaa ymmärtämään asiakkaiden kokemuksia kulttuurisesta eriarvoisuudesta.	Kokemuksellisuuden ja yksilöllisen näkökulman huomioiminen	Kulttuurisensitiivisyyden vahvistaminen asiakastyössä	Kuulluksi tuleminen merkitys ja asiakkaan kokemuksen tunnistaminen
Jauhiainen & Tedeschi (2021)	Paperittomien perheiden arkea leimaa jatkuva epävarmuus, syrjintä ja näkymättömyys palvelujärjestelmässä.	Epävarmuus ja näkymättömyys palvelukohtaamisissa	Monikulttuuristen perheiden arjen haavoittuvuudet	Oikeuksien ja osallisuuden epävarmuus
Jauhiainen & Tedeschi (2021)	Luottamuksen puute viranomaisiin estää palveluiden käyttöä ja vahvistaa ulkopuolisuuden tunnetta.	Luottamuspuu ja ulkopuolisuuden kokemus	Syrjinnän ja epäluottamuksen vaikutus palvelujen saavutettavuuteen	Pelko leimautumisesta ja epävarmuus viranomaisista

Taulukko 2. Aineiston analyysi tutkimuskysymykseen 1

Lähde	Alkuperäinen ilmaisu aineistosta	Koodi / merkitys	Teema	Alateema	Käytännön esimerkki / tunnistamisen tapa
Freund & Band-Winterstein (2015)	Sosiaalityöntekijät kohtaavat tilanteita, joissa tiedostamattomat oletukset vaikuttavat asiakassuhteisiin.	Oman toiminnan ja valtasuhteiden tiedostaminen	Ammattilaisen reflektiivisyys	Tiedostamattomien asenteiden tunnistaminen	Työntekijä pohtii omia reaktioitaan ja sitä, vaikuttaako asiakkaan tausta hänen tulkitoihinsa.
Hugman (2020)	Kulttuurinen kompetenssi on sosiaalialan perusosaamista, ei erillinen taito.	Kulttuurinen tietoisuus ammatillisena perustana	Kulttuurisensitiivinen työote	Asiakkaan taustan ja arvojen kunnioittaminen	Työntekijä huomioi asiakkaan kielen ja tavat palvelutilanteissa.
Freund & Band-Winterstein (2015)	Dialoginen lähestymistapa vahvistaa luottamusta ja auttaa ymmärtämään asiakkaiden kokemuksia.	Avoin keskustelu ja kuulluksi tuleminen	Kulttuurisensitiivinen työote	Dialogi ja tasavertainen vuorovaikutus	Työntekijä ottaa rasmin puheeksi hienovaraisesti ja antaa asiakkaalle tilaa jakaa kokemuksiaan.
Sanders et al. (2024)	Vahva kulttuurinen identiteetti suojaa sisäistetyn rasmin vaikutuksilta.	Identiteetin vahvistaminen voimavarana	Asiakkaan identiteetin tukeminen	Kulttuurinen ylpeys ja kuulumisen tunne	Työntekijä rohkaisee asiakasta puhumaan omasta kulttuuristaan ja vahvistaa kuulumi- sen tunnetta.
Jauhiainen & Tedeschi (2021)	Luottamuksen puute vironomaisia kohtaan estää palvelujen käyttöä ja lisää ulkopuolisuuden tunnetta.	Luottamuksen rakentamisen tarve	Asiakkaan toimijuuden tukeminen	Turvallinen tila vaikeille kokemuksille	Työntekijä luo rauhallisen ja kunnioittavan ilmapiirin, jossa asiakas uskaltaa puhua kokemuksistaan.

Taulukko 3. Aineiston analyysi tutkimuskysymykseen 2

Kolmannessa vaiheessa suoritettiin teemoittelu ja synteesi, jossa eri lähteiden tuloksia tarkasteltiin rinnakkain ja suhteessa toisiinsa. Teemoista muodostettiin kolme pääluokkaa: (1) yksilölliset ja psykologiset vaikutukset, (2) perheiden ja yhteisöjen kokemukset sekä (3) ammatillinen ja rakenteellinen kulttuurisensitiivisyys. Näitä luokkia verrattiin alkuperäisiin tutkimuskysymyksiin, jotta voitiin arvioida, miten hyvin aineisto vastasi opinnäytetyön tavoitteisiin. Synteesivaiheessa pyrittiin löytämään myös aineistojen välisiä yhtymäkohtia ja ristiriitoja – esimerkiksi siinä, korostuiko sisäistetty rasismi enemmän yksilöllisenä kokemuksena vai rakenteellisenä ilmiönä.

Laadullisen sisällönanalyysin etuna on sen kyky paljastaa pintatason havaintojen taustalla olevia merkityksiä. Tässä opinnäytetyössä analyysi mahdollisti sen, että sisäistettyä rasismia ei tarkasteltu pelkästään psykologisena ilmiönä, vaan myös sosiaalisen ja kulttuurisen prosessina, joka muotoutuu vuorovaikutuksessa ja

yhteiskunnallisissa rakenteissa. Näin analyysin avulla aineistosta pystyttiin tunnistamaan keskeiset merkitykset ja rakenteet, jotka toimivat pohjana tulosten esittämiselle ja tutkimuskysymyksiin vastaamiselle myöhemmässä luvussa (Tuomi & Sarajärvi, 2018)

Lisäksi analyysissa kiinnitettiin huomiota aineiston luotettavuuteen ja toistettavuuteen vertaamalla eri tutkimusten tuloksia ja teoreettisia lähestymistapoja keskenään. Tarkastelussa huomioitiin, missä määrin samankaltaisia tuloksia oli raportoitu eri konteksteissa ja maissa. Tämä lisäsi analyysin uskottavuutta ja tuki tulosten yleistettävyyttä laadullisen tutkimuksen periaatteiden mukaisesti. Samalla tutkija harjoitti refleksiivisyyttä, eli tiedosti oman roolinsa ja mahdolliset ennako-oletuksensa analyysiprosessissa. Tällä pyrittiin varmistamaan, että tulkinnat perustuivat aineistoon, eivät henkilökohtaisiin arvotuksiin. Yhteenvetona voidaan todeta, että laadullinen sisällönanalyysi tarjosi joustavan mutta syvällisen lähestymistavan ilmiön selkeyttämiseksi. Sen avulla voitiin yhdistää eri tieteenalojen tuottamaa tietoa ja muodostaa kokonaiskuva siitä, miten sisäistetty rasismi kietoutuu yksilön kokemuksiin, perhesuhteisiin sekä sosiaalialan käytäntöihin (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

7 Sisäistetyn rasismin ilmeneminen yksilöiden ja perheiden arjessa

Seuraavassa kahdessa luvussa esitetyt kirjallisuuskatsauksen tulokset on jäsennelty tutkimuskysymysten mukaisesti: ensin tarkastellaan sisäistetyn rasismin ilmenemistä ja sen jälkeen sosiaalialan ammattilaisten roolia ilmiön tunnistamisessa ja huomioimisessa.

Sisäistetty rasismi on monitasoinen ilmiö, joka vaikuttaa yhtä aikaa yksilön minäkuvaan, perheiden vuorovaikutukseen, yhteisöjen sisäisiin suhteisiin ja yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Tutkimusten mukaan se on prosessi, jossa yksilö alkaa omaksua yhteiskunnassa vallitsevia kielteisiä stereotypioita ja uskoa oman ryhmänsä alempiarvoisuuteen osana laajempia valtarakenteita (Adhikari et al., 2023, 8; Brown et al., 2021, 18-21; Tappan, 2006, 8). Tämä sisäinen sopeutuminen heijastuu häpeän, riittämättömyyden ja arvottomuuden tunteina, mikä heikentää psyykkistä hyvinvointia ja sosiaalista toimijuutta. Rakenteelliset hierarkiat ja arjen mikroaggressiot - kuten vähättely, ohittaminen tai jatkuva kyseenalaistaminen - vahvistavat kokemusta alemmuudesta ja muokkaavat yksilön käsitystä omasta arvosta (Brown et al., 2021, 10-11).

Adhikari ja kollegat (2023, 3-4) kuvaavat sisäistettyä rasismia “psykologisen orjuuden” muotona, jossa ihminen menettää yhteyden omaan identiteettiinsä ja mukautuu valtakulttuurin normeihin pelätessään leimautumista. Brownin ym. (2021, 18-21) mukaan tämä voi johtaa ahdistukseen, masennukseen ja vetäytymiseen sosiaalisista suhteista. Ilmiö on usein intersektionaalinen: sukupuolen, kielitaidon ja maahanmuuttostatuksen yhteisvaikutus voi lisätä sisäistetyn rasismien aiheuttamaa emotionaalista kuormitusta ja vaikeuttaa avun hakemista (Brown et al., 2021, 21-22).

Tappan (2006, 8) selittää sisäistetyn rasismien syntyvän soisaalistumisen kautta. Yhteiskunta opettaa jo lapsuudesta lähtien hierarkioita, joissa valkoisuus tai valtakulttuuri nähdään normina. Nämä sisäistetyt merkitykset voivat siirtyä myös sukupolvelta toiselle, kun vanhemmat tietoisesti tai tiedostamattaan toistavat arvoja ja käyttäytymismalleja, jotka ylläpitävät alisteisuutta.

Perheen tasolla sisäistetty rasismi voi näkyä siinä, miten vanhemmat ohjaavat lapsiaan käyttäytymään enemmistön odotusten mukaisesti. Sandersin ym. (2024, 22) tutkimuksessa vanhemmat kuvasivat pyrkivänsä suojelemaan lapsiaan sopeutumisen kautta - esimerkiksi piilottamalla kulttuurisia piirteitä, kuten pukeutumista, kieltä tai uskontoa. Tämä voi kuitenkin aiheuttaa identiteettiriitoja ja tunteen, ettei omaa kulttuuria voi ilmaista avoimesti. Jauhaisen ja Tedeschin (2021, 22) mukaan perheen sisäinen tuki ja yhteisöllisyys voivat toimia tärkeänä suojatekijänä: avoin keskustelu rasismista ja kulttuurisen ylpeyden vahvistaminen auttavat ylläpitämään myönteistä minäkuvaa ja psyykkistä hyvinvointia.

Sisäistetyn rasismien vaikutukset ulottuvat myös yhteisötasolle. Kun yhteisön jäsenet omaksuvat yhteiskunnan hierarkkisia arvoja, ne voivat alkaa toistaa ja vahvistaa stereotyyppioita myös sisäisesti. Tämä luo “hiljaisen sopeutumisen” kulttuurin, jossa rasismista vaietaan ja omia oikeuksia vältetään puolustamasta, koska oma ääni koetaan vähemmän arvokkaaksi (Sanders et al., 2024, 22). Tällaiset mekanismit ylläpitävät rakenteellista epätasa-arvoa ja estävät yhteisöjä haastamasta syrjiviä käytäntöjä.

Rakenteellisella tasolla sisäistetty rasismi kietoutuu instituutioiden toimintatapoihin ja yhteiskunnallisiin normeihin (Adhikari et al., 2023, 3-4; Hugman, 2020, 15-16). Kun “neutraaleina” pidetyt ammatilliset arvot heijastavat valtakulttuurin näkökulmaa, ne voivat huomaamatta sulkea pois moninaisuuden ja vahvistaa hierarkioita. Sosiaalialan näkökulmasta tämä tarkoittaa, että yksilöiden tukemisen rinnalla on tarkasteltava myös rakenteita, joissa eriarvoisuus syntyy ja uusintuu - kuten koulujen, neuvoloiden ja järjestöjen toimintakäytäntöjä (Hugman, 2020, 14-15).

Kulttuurisen identiteetin vahvistaminen, yhteisöllisyyden tukeminen ja reflektiivinen työote ovat keskeisiä keinoja ehkäistä sisäistetyn rasismien vaikutuksia (Freund & Band-Winterstein, 2015, 20-21). Lisäksi Moniperheet ry:n rooli korostuu käytännön työn ja tutkimuksen välisenä linkkinä: järjestö toimii tiedonvälittäjänä ja kehittämiskumppanina sosiaalialan ammattilaisille, jotka työskentelevät monikulttuuristen perheiden kanssa. Yhteistyö mahdollistaa tutkimusperustaisen ja näyttöön nojaavan työotteen vahvistamisen käytännön tasolla. Yhteisölähtöiset toiminnot, kuten vertaistukiryhmät ja turvalliset tilat oman kulttuurin ilmaisulle, voivat auttaa purkamaan sisäistetyn rasismien seurauksia ja vahvistaa perheiden hyvinvointia (Sanders et al., 2024, 22-23). Näin sisäistetyn rasismien torjunta ei rajoitu yksilön tasolle, vaan ulottuu perheisiin, yhteisöihin ja palvelurakenteisiin, joissa yhdenvertaisuus ja kulttuurinen moninaisuus voivat aidosti toteutua.

8 Sisäistetyn rasismien tunnistaminen ja huomioiminen sosiaalialan asiakastyössä

Sisäistetyn rasismien tunnistaminen ja sen vaikutusten huomioiminen ovat keskeisiä osia sosiaalialan yhdenvertaisuustyössä. Tutkimusten mukaan (Freund & Band-Winterstein, 2015, 20-21; Hugman, 2020, 15-16) ammattilaiset toimivat usein rajapinnoilla, joissa yhteiskunnalliset valtasuhteet, kulttuuriset oletukset ja tiedostamattomat ennakkoluulot vaikuttavat asiakkaiden kohtaamiseen. Näiden rakenteellisten tekijöiden tunnistaminen edellyttää reflektiivistä ja dialogista työtettä, jossa työntekijä tarkastelee jatkuvasti omaa toimintaansa ja valta-asemaansa sekä käy avointa vuoropuhelua asiakkaan kanssa. Reflektiivisyys auttaa havaitsemaan mikroaggressioita ja hierarkkisia käytäntöjä, kun taas dialogisuus mahdollistaa tasavertaisen vuorovaikutuksen ja asiakkaan kokemusten näkyväksi tulemisen.

Kulttuurisensitiivinen työote ei tarkoita pelkkää kulttuurierojen huomioimista, vaan aktiivista pyrkimystä yhdenvertaisuuteen ja asiakkaan identiteetin vahvistamiseen (Hugman, 2020, 15-16). Sosiaalialan ammattilaisen tehtävä on tunnistaa, miten rakenteellinen rasismi ja yhteiskunnalliset hierarkiat kaventavat asiakkaan toimijuutta, ja toimia näitä rakenteita purkaen. Tämä edellyttää paitsi henkilökohtaista reflektiota myös rakenteellisia muutoksia palvelujärjestelmässä. Selkokielineen viestintä, tulkkipalveluiden saatavuus ja joustavat asiointiajat ovat esimerkkejä konkreettisista keinoista, joilla voidaan lisätä saavutettavuutta ja ehkäistä rasismien uusiutumista palveluprosesseissa. Rasismien vastainen työ on siis yhtä lailla rakenteellinen kuin yksilöllinen tehtävä.

Aineiston mukaan (Sanders et al., 2024; Jauhiainen & Tedeschi, 2021) sisäistetty rasismi heijastuu myös asiakkaiden käyttäytymisessä ja kokemuksissa. Se voi näkyä varovaisuutena, vetäytymisenä, häpeänä tai epäluottamuksena viranomaisia kohtaan. Nämä reaktiot eivät ole yksilöllistä heikkoutta, vaan seurausta pitkäaikaisesta altistumisesta yhteiskunnallisille hierarkioille ja kielteisille merkityksille (Tappan 2006). Kun työntekijä tunnistaa tämän dynamiikan, hän pystyy suhtautumaan asiakkaaseen empaattisesti ja tukemaan hänen toimijuuttaan laajemmassa rakenteellisessa kontekstissa.

Ammattilaisen reflektiivisyys on tässä keskeinen työväline (Freund & Band-Winterstein, 2015, 20-21). Se auttaa tunnistamaan, miten omat käsitykset ”normaalista” käyttäytymisestä voivat heijastaa valtakulttuurin näkökulmaa ja ylläpitää tiedostamattomia hierarkioita. Reflektiivisyys ei kuitenkaan ole pelkkää itsereflektiota, vaan eettinen ja ammatillinen prosessi, jossa työntekijä tunnistaa vastuunsa suhteessa asiakkaaseen ja yhteiskuntaan. Se edellyttää jatkuvaa ammatillista kehittämistä: koulutusta, työnohjausta ja yhteisöllistä reflektointia, joissa omia asenteita ja rakenteellisia käytäntöjä voidaan tarkastella turvallisesti ilman syyllistämistä.

Kulttuurisensitiivinen ja dialoginen työote kytkeytyvät tiiviisti tähän reflektiiviseen prosessiin (Hugman, 2020, 15-16). Jokainen asiakaskohtaaminen tapahtuu valtasuhteiden kehyksessä, ja työntekijän on kyettävä kuuntelemaan asiakkaan omaa kertomusta ilman, että sitä sovitetaan valtakulttuurin normeihin. Dialoginen lähestymistapa rakentaa luottamusta ja mahdollistaa yhteisen merkityksenmuodostuksen, jossa sekä työntekijä että asiakas voivat yhdessä tarkastella rasismin vaikutuksia asiakkaan elämään (Freund & Band-Winterstein, 2015, 20-21). Tällainen työote auttaa myös tunnistamaan sisäistetyn rasismin hienovaraisia muotoja arjen tilanteissa ja tarjoaa keinoja käsitellä niitä korjaavasti ja voimaannuttavasti.

Asiakkaan identiteetin ja toimijuuden tukeminen on keskeinen osa sisäistetyn rasismin purkamista. Vahva kulttuurinen identiteetti toimii suojatekijänä rasismin vaikutuksia vastaan (Sanders et al. 2024). Sosiaalialan tehtävänä on tukea asiakkaiden oikeutta ilmaista omaa taustaansa ja arvojaan ilman pelkoa leimautumisesta sekä rakentaa luottamusta, joka mahdollistaa avoimen keskustelun myös vaikeista teemoista, kuten syrjintäkokemuksista (Jauhiainen & Tedeschi 2021). Tappanin (2006) mukaan sisäistetty alisteisuus voidaan purkaa, kun yksilö tunnistaa ja haastaa ne yhteiskunnalliset merkitykset, jotka ovat rajoittaneet hänen käsitystään omasta arvostaan ja kyvykkyydestään.

Tämä työ ei rajoitu yksilötasolle, vaan ulottuu perheisiin ja yhteisöihin. Avoin keskustelu, vertaistuki ja yhteisölähtöiset toimintatavat vahvistavat perheiden resilienssiä ja ehkäisevät sisäistetyn rasmin siirtymistä sukupolvien välillä (Sanders et al. 2024, 22-23). Turvallisten tilojen rakentaminen, joissa oma tausta voidaan ilmaista ilman leimautumisen pelkoa, tukee asiakkaiden toimijuutta ja osallisuutta. Lisäksi identiteettiä vahvistavat toiminnot - kuten yhteisölliset tapahtumat, vertaistoiminta ja oman kulttuuriperinteen näkyväksi tekeminen - voivat lisätä asiakkaiden toimijuutta ja vahvistaa heidän osallisuuden kokemustaan (23-24). Moniperheet ry:n toiminnassa tämä näkyy pyrkimyksenä toimia tiedonvälittäjänä ja kehittämiskumppanina sosiaalialan ammattilaisille sekä edistää tutkimusperustaisia työskentelytapoja (Oppinnäytetyön aineisto, 8-9). Näin tutkimusperustainen tieto, reflektiivinen työote ja yhteisöllinen tuki yhdistyvät käytännön sosiaalialan työhön.

9 Oppinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyys perustuu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2023) määrittämiin hyvän tieteellisen käytännön periaatteisiin: rehellisyyteen, huolellisuuteen ja läpinäkyvyyteen. Näiden periaatteiden mukaisesti työ on toteutettu huolellisesti ja vastuullisesti koko tutkimusprosessin ajan. Koska kyseessä on kirjallisuuskatsaus, keskeisiä eettisiä kysymyksiä ovat lähteiden asianmukainen käyttö, tekijänoikeuksien kunnioittaminen ja plagioinnin välttäminen.

Aiheen luonteen vuoksi myös kielellinen sensitiivisyys on eettisesti tärkeää. Rasismia ja syrjintää käsitellään kunnioittavasti, ilman leimaavia ilmaisuja. Työ noudattaa myös Talentian (2017) sosiaalialan ammattieettisiä ohjeita, jotka korostavat ihmisarvon ja yhdenvertaisuuden kunnioittamista. Koska aihe käsittelee syrjintää ja rasismia, on eettisesti tärkeää huomioida aiheen sensitiivisyys myös tulkinnan ja analyysin tasolla. Tutkijana omat mahdolliset ennako-oletukset on tiedostettava ja pyrittävä tarkastelemaan aineistoa kriittisesti ja kunnioittavasti. Työssä ei ole käytetty henkilötietoja eikä siihen ole liittynyt ihmisiin kohdistuvaa tutkimusta, joten erillistä eettistä ennakoarviointia ei ole tarvittu.

Lisäksi eettisyyteen liittyy vastuu siitä, miten tutkimustietoa sovelletaan käytäntöön. Sisäistetyn rasmin kaltaisten ilmiöiden käsittely sosiaalialalla edellyttää, että ammattilaiset kohtaavat perheet sensitiivisesti ja tukevasti. Tämä työ pyrkii tukemaan yhdenvertaisuutta ja edistämään kunnioittavaa dialogia, jossa moninaisuus nähdään voimavarana.

Eettisyyden ohella tutkimuksen luotettavuus on olennainen osa opinnäytetyön tieteellistä laatua. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus perustuu uskottavuuteen, siirrettävyyteen, riippuvuuteen ja vahvistettavuuteen (Lincoln & Guba, 1985, 290). Tässä työssä luotettavuutta on vahvistettu kuvaamalla aineistonkeruun ja analyysin vaiheet yksityiskohtaisesti sekä tutkimalla tietokantoja ja käyttämällä monipuolisia lähteitä. Sisäänotto- ja poissulkukriteerien (Kuvio 1) läpinäkyvä esittäminen mahdollistaa prosessin toistettavuuden. Lisäksi viittausten huolellinen tarkistaminen ja sivunumeroiden merkitseminen tukevat tieteellistä tarkkuutta.

Laadullisen kirjallisuuskatsauksen luotettavuus perustuu tutkimusprosessin läpinäkyvyyteen, aineiston huolelliseen valintaan ja tulkinnan johdonmukaisuuteen. Aineisto haettiin useista tieteellisistä tietokannoista (kuten ProQuest, ResearchGate ja MDPI), ja lähteet valittiin niiden vertaisarvioinnin, ajankohtaisuuden ja relevanssin perusteella. Lähteiden valinnassa painotettiin tutkimuksia, jotka käsittelevät sisäistettyä rasismia, identiteettiä ja monikulttuurista sosiaalityötä eri näkökulmista. Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että analyysiprosessi on kuvattu avoimesti ja systemaattisesti. Aineistosta nostetut teemat (Kuvio 2 & 3) on johdettu tutkimuskysymyksien pohjalta, ja niiden tulkinnassa on pyritty kriittisyyteen ja johdonmukaisuuteen. Tuloksia on verrattu eri tutkimusten välillä, jotta on voitu tunnistaa toistuvia ilmiöitä ja mahdollisia ristiriitaisuuksia. Koska laadullinen analyysi sisältää väistämättä tutkijan omaa tulkintaa, jatkuva refleksiivisyys on ollut olennainen osa prosessia. Tämä on erityisen tärkeää silloin, kun aihe liittyy arvoihin, kulttuuriin ja identiteettiin. Kirjallisuuskatsauksen tulokset eivät ole suoraan yleistettävissä kaikkiin konteksteihin, mutta ne tarjoavat siirrettävää tietoa ja käytännön näkökulmia monikulttuuriseen perhetyöhön ja sosiaalialan käytäntöihin. Työn luotettavuutta vahvistaa se, että aineisto on monipuolista ja sisältää sekä teoreettisia että empiirisiä näkökulmia eri maista. Lisäksi tutkimuksen eettinen toteutus ja selkeä raportointi tukevat sen tieteellistä uskottavuutta.

Käytettyjen lähteiden kriittinen tarkastelu pohdinnassa, kattavat viittaukset ja menetelmien kuvaus mahdollistavat tutkimuksen toistettavuuden ja arvioitavuuden. Näiden tekijöiden ansiosta opinnäytetyö täyttää sekä eettisen että menetelmällisen luotettavuuden kriteerit ja tuottaa uskottavaa, ammatillisesti hyödynnettävää tietoa, jota voidaan soveltaa sosiaalialan kehittämistyössä.

10 Pohdinta ja johtopäätökset

10.1. Ammattilaisille suunnatut näkökulmat ja kehittämisehdotukset

Tulosten pohjalta voidaan esittää useita kehittämisehdotuksia, jotka tukevat sosiaalialan ammattilaisten työtä sisäistetyn rasmin tunnistamisessa ja ehkäisemisessä. Nämä ehdotukset on laadittu Moniperhe ry:n toiminnan näkökulmasta, mutta ne soveltuvat laajemminkin monikulttuuriseen sosiaalialan työhön. Sisäistetty rasismi on ilmiö, joka kietoutuu yksilön kokemuksiin, yhteisöjen arkeen ja yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Sen käsitteleminen edellyttää paitsi yksilökohtaista herkkyyttä myös laajempaa ymmärrystä siitä, miten valtasuhteet ja normit näkyvät arjen vuorovaikutuksessa. Tässä kontekstissa ammattilaisen reflektiivisyys, kulttuurisensitiivisyys ja yhteisöllinen oppiminen nousevat keskeiseen rooliin.

Tutkimusten (Willis et al., 2021; Adhikari et al., 2023) perusteella vahva kulttuurinen identiteetti ja yhteisöön kuulumisen tunne voivat suojata sisäistetyn rasmin kielteisiltä vaikutuksilta. Sosiaalialan työssä tämä tarkoittaa käytäntöjä, jotka tukevat perheiden oikeutta ilmaista omaa kulttuuriaan ja taustaansa osana arkea. Käytännön tasolla se voi näkyä esimerkiksi oman kielen, ruokakulttuurin tai juhlaperinteiden huomioimisena sekä lapsen kasvua tukevana keskusteluna moninaisuudesta ja kuulumisen kokemuksesta. Tällainen arvostava työote vahvistaa osallisuutta ja toimii vastavoimana sisäistetyn rasmin vaikutuksille. Samalla se haastaa työntekijät tarkastelemaan, miten heidän omat oletuksensa ja käsityksensä ”normaalista” voivat vaikuttaa asiakkaan kohtaamiseen. Moniperheet ry:n toiminnassa tätä on lähestytty luomalla keskustelutiloja, joissa asiakkaat voivat sanoittaa rasmin kokemuksia turvallisesti ja omista lähtökohdistaan käsin (Moniperheet ry).

Adhikari ym. (2023) tuovat esiin, että sisäistetty rasismi voi ylläpitää hiljaisia valtarakenteita myös ammatillisissa ympäristöissä. Sosiaalialan työssä tämä korostaa jatkuvaa itsetutkiskelua ja oman toiminnan kriittistä tarkastelua. Reflektiivinen työote auttaa tunnistamaan tilanteet, joissa asiakkaan kulttuurinen tausta jää huomiotta tai joissa työntekijä voi huomaamattaan vahvistaa olemassa olevia hierarkioita. Näiden rakenteiden tunnistaminen ja näkyväksi tekeminen on edellytys yhdenvertaiselle ja eettisesti kestäväälle työotteelle. Myös psyykkisen hyvinvoinnin näkökulma on tärkeä: Willis ym. (2021) osoittavat, että sisäistetty rasismi voi lisätä psyykkistä kuormitusta ja heikentää perheiden hyvinvointia. Tämän ymmärtäminen auttaa työntekijöitä tarkastelemaan esimerkiksi uupumusta, vetäytymistä tai masennusoireita laajemmasta näkökulmasta - ei vain yksilön ongelmina, vaan myös mahdollisina seurauksina

syrynnän ja alisteisuuden kokemuksista. Näin ammattilainen voi suunnata tukea ja palveluohjausta sensitiivisemmin ja vahvistaa asiakkaan toimijuutta.

Reflektiivinen ja kulttuurisensitiivinen työote on jo monien sosiaalialan toimijoiden käytännön perusta, mutta aineiston perusteella sen rinnalle voidaan nostaa uusia painopisteitä, jotka syventävät työn vaikuttavuutta. Pelkkä yksilö- ja perhetason työ ei riitä, jos yhteiskunnalliset rakenteet tuottavat edelleen eriarvoisuutta. Yksi kehittämissuunta voisi olla yhteisöpohjaisen tiedon ja kokemusten näkyväksi tekeminen. Sosiaalialan toimijat voisivat esimerkiksi toteuttaa yhteisöllisiä keskustelu- tai tarinapajoja, joissa käsitellään sisäistetyn rasismien kokemuksia, identiteetin rakentumista ja osallisuutta arjessa.

Lisäksi rakenteellinen vaikuttamistyö ja kokemustiedon hyödyntäminen voisivat vahvistaa alan kulttuurista osaamista ja tehdä näkyväksi ne rakenteet, jotka ylläpitävät eriarvoisuutta. Asiakkaiden kokemuksista ja tutkimustiedosta johdettuja havaintoja voitaisiin tuoda esiin esimerkiksi koulutusten, kampanjoiden tai verkostoyhteistyön kautta. Kun ammattilaisten havaintoja ja kokemuksia jaetaan laajemmin, ne voivat tukea palvelujärjestelmien kehittymistä kulttuurisensitiivisempään ja yhdenvertaisempaan suuntaan. Myös toimintamallien arviointi ja dokumentointi edistävät työn pitkäjänteisyyttä ja tiedon siirtymistä. Kulttuurisensitiiviseen työhön kertynyttä hyljaita tietoa voisi jäsentää esimerkiksi oppaan, koulutuskokonaisuuden tai mentorointiohjelman muotoon, jolloin osaaminen välittyisi uusille työntekijöille ja yhteistyökumppaneille systemaattisesti.

Yhteenvetona voidaan todeta, että sisäistetyn rasismien ehkäiseminen sosiaalialalla edellyttää tiedon näkyväksi tekemistä, reflektiivisten käytäntöjen vahvistamista ja rakenteellista vaikuttamista. Näiden avulla voidaan rakentaa entistä sensitiivisempää ja yhdenvertaisempaa sosiaalialan käytäntöä, joka tunnistaa rasismien moninaiset muodot ja vastaa niihin inhimillisesti ja eettisesti kestäväällä tavalla.

10.2. Tulosten tulkinta ja teoreettinen keskustelu

Kirjallisuuskatsauksen perusteella sisäistetty rasismi hahmottuu yhtenäisesti ilmiönä, joka rakentuu vuorovaikutuksessa yksilön sisäisten tulkintojen, kulttuuristen normien ja yhteiskunnallisten rakenteiden välillä. Tappanin (2006) käsitys sisäistetyistä rasismina mediatoituina tekoina näyttää, että kyse ei ole pelkästä psykologisesta ilmiöstä, vaan prosessista, jossa alisteiset merkitykset opitaan ja toistetaan arjen

kielellisissä ja sosiaalisissa tilanteissa. Syrjivät merkitykset eivät siis synny tyhjästä, vaan ne tulevat osaksi minäkäsitystä silloin, kun ihmisellä ei ole mahdollisuutta tulkita itseään neutraalissa ympäristössä, vaan kulttuurisissa kehyksissä, joissa valta ja normit ovat jo valmiiksi jakautuneet.

Sandersin ym. (2024) neljä sisäistetyn rasismien ulottuvuutta konkretisoivat tämän prosessin vaikutuksia yksilön tasolla. Emotionaalinen haavoittuvuus, eurokeskeiset kauneushanteet, oman ryhmän arvon heikentyminen ja järjestelmää ylläpitävät ajattelutavat kuvaavat, miten syrjivät merkitykset muuttuvat tunteiksi, kehonkuvaksi ja tavoiksi arvioida itseä suhteessa valkoiseen normiin. Nämä ulottuvuudet eivät kuitenkaan ole irrallisia, vaan ne heijastavat juuri niitä kulttuurisia työkaluja, joista Tappan puhuu. Ne näyttävät, miten sisäistetty rasismi saa konkreettisen muotonsa ihmisen arjessa, valinnoissa ja minäkuvan pienissä vivahteissa.

Freundin ja Band-Wintersteinin (2015) fenomenologinen näkökulma tuo synteisiin kokemuksellisen syvyyden. Heidän työnsä osoittaa, että sisäistetyn rasismien vaikutuksia ei voi ymmärtää ilman, että huomioidaan ihmisen eletty maailma - se, miten hän kokee oman paikkansa palveluissa, yhteisöissä ja vuorovaikutuksessa ammattilaisten kanssa. Fenomenologia muistuttaa, että sosiaalialan työntekijä ei ainoastaan havainnoi ilmiötä, vaan on osa sitä: hänen tapansa kuunnella, tulkita ja reagoida vaikuttaa siihen, mitkä merkitykset vahvistuvat ja mitkä tulevat haastetuiksi. Näin ammattilainen ei ole neutraali havainnoitsija, vaan myös kulttuuristen työkalujen käyttäjä ja välittäjä.

Kun nämä kolme näkökulmaa yhdistää, sisäistetty rasismi näyttäytyy prosessina, jossa yksilön minäkuva, yhteiskunnan rakenteet ja kulttuuriset normit kietoutuvat jatkuvasti toisiinsa. Ilmiö rakentuu yhtä aikaa ”ylhäältä päin” - rakenteiden, normien ja median kautta - ja ”alhaalta päin” - kokemusten, tunteiden ja omaksuttujen tulkin-tojen tasolla. Tämä kaksisuuntainen dynamiikka selittää, miksi sisäistetty rasismi voi tuntua sekä henkilökohtaiselta kokemukselta että sosiaaliselta pakolta. Samalla se auttaa ymmärtämään, miksi pelkkä yksilöön keskittyvä tuki ei riitä: jos kulttuuriset työkalut ja rakenteet pysyvät samoina, sisäistetyt merkitykset uusiutuvat.

Sosiaalialan työssä tämä synteesi korostaa erityisesti kahta asiaa. Ensinnäkin on tärkeää tunnistaa, miten syrjivät merkitykset kulkevat kielen, vuorovaikutuksen ja normien tasolla - joskus hyvin arkisesti ja huomaamatta. Toiseksi ammattilaisen reflektiivinen ja dialoginen työote saa uuden ulottuvuuden: se ei ole pelkkää oman asenteen tarkastelua, vaan tietoista osallistumista siihen, miten merkityksiä rakennetaan

yhdessä asiakkaan kanssa. Tähän voi kuulua esimerkiksi identiteettiä vahvistavien vastakertomusten tukeminen sekä sellaisten kulttuuristen työkalujen hyödyntäminen, jotka eivät vahvista alisteisia asemia.

Tämä kokonaiskuva auttaa näkemään sisäistetyn rasismien ilmiönä, joka ei rajoitu yksilön sisäisiin kokemuksiin, vaan syntyy, muovautuu ja purkautuu sosiaalisten suhteiden ja rakenteellisten olosuhteiden kautta. Tulevaisuuden tutkimus voisi keskittyä siihen, miten kulttuurisia työkaluja - kuten mediaa, kieltä, yhteisöpohjaisia toimintamalleja tai asiakastyön käytäntöjä - voidaan muokata niin, että ne tukevat identiteettiä ja haastavat syrjiviä merkityksiä. Näin sosiaalialan työ ei ainoastaan tunnista sisäistetyn rasismien vaikutuksia, vaan osallistuu niiden purkamiseen tasoilla, jotka ulottuvat yksilöstä yhteisöihin ja palvelurakenteisiin.

10.3. Kriittinen näkökulma ja reflektio

Sisäistetty rasismi on usein nähty yksilöä vahingoittavana ilmiönä, mutta sen vaikutukset ulottuvat myös ympäristöön ja ihmissuhteisiin. Tutkimuksissa (Willis et al., 2021; Adhikari et al., 2023) todetaan, että sisäistetty rasismi voi ilmetä paitsi itsensä vähättelynä, myös muiden saman tai eri taustan omaavien henkilöiden torjumisena tai väheksyntänä. Yksilö voi omaksua yhteiskunnan ylläpitämiä hierarkioita ja stereotyyppisiä, jolloin hän tiedostamattaan alkaa toistaa samoja erottelun mekanismeja. Tällainen toiminta ylläpitää eriarvoisuutta ja johtaa sosiaaliseen etäntymiseen, yhteisön sisällä tai sen ulkopuolella.

Tämä näkökulma on tärkeä myös sosiaalialan ammattilaisten työssä. Moniperheet ry:n kaltaisissa organisaatioissa työntekijöiden on tärkeää tunnistaa tilanteet, joissa sisäistetty rasismi voi näkyä tietynlaisena jännitteenä, kilpailuna tai haluna erottautua. Ammatillaisen tehtävä ei ole ainoastaan "suojella" rasismia kokeneita, vaan myös tukea heidän omaa reflektiotaan siitä, miten asiakkaan kokemukset ovat muokanneet heidän suhtautumistaan ympäristöönsä. Kriittinen sensitiivisyys tarkoittaa, että työntekijä ei lähesty asiakasta uhrin näkökulmasta, vaan ymmärtää, että sisäistetty rasismi voi tuottaa myös syrjiviä tai torjuvia asenteita. Näiden tunnistaminen ei tarkoita syyllistämistä, vaan se on osa prosessia, jossa asiakas saa tilaisuuden tarkastella omia arvojaan ja löytää myötätuntoisemman tavan suhtautua itseensä ja muihin. Tämä on erityisen tärkeää perhetyössä, jossa lasten maailmankuva ja asenteet rakentuvat pitkälti vanhempien esimerkin kautta.

Vaikka aiempi tutkimus osoittaa selkeästi sisäistetyn rasmin kielteiset vaikutukset yksilön hyvinvointiin, kriittinen tarkastelu paljastaa myös menetelmällisiä ja kulttuurisia rajoitteita. Suuri osa tutkimuksista perustuu itsearviointiin ja mittareihin, jotka on kehitetty Yhdysvalloissa afroamerikkalaisten kontekstiin, eikä niitä ole aina validoitu muihin väestöihin tai kulttuurisiin ympäristöihin. Tämä kaventaa tulosten sovellettavuutta esimerkiksi suomalaisessa monikulttuurisessa perhetyössä, jossa kulttuuriset merkitykset, identiteetti ja yhteisöllisyys ilmenevät hieman eri tavoin.

10.4. Rakenteellisuuden kriittinen pohdinta ammatillisesta näkökulmasta

Vaikka rakenteellinen syrjintä ja valtasuhteet tunnistetaan sosiaalialalla laajasti, niiden vaikutukset eivät aina hahmotu arjen käytännöissä. Hyvistä aikomuksista huolimatta työmenetelmät, palveluprosessit ja jopa “neutraaleiksi” mielletyt ohjeistukset voivat heijastaa enemmistön normeja, arvoja ja kieltä. Tällöin syrjivät rakenteet eivät jatku siksi, että niitä tietoisesti ylläpidettäisiin, vaan siksi, että ne ovat normalisoituneet osaksi ammatillista ajattelua ja toiminnan logiikkaa.

Kriittisestä näkökulmasta tarkasteltuna tämä paljastaa sosiaalialan työn sisäisen jännitteen: toisaalta työ pyrkii edistämään yhdenvertaisuutta, mutta samalla se toimii järjestelmässä, joka on historiallisesti rakentunut valtakulttuurin ehdoilla. Tämä voi tarkoittaa, että myös “auttaminen” tapahtuu rakenteissa, joissa asiakas on valmiiksi määritelty tietynlaiseksi toimijaksi—esimerkiksi haavoittuvaksi, kotoutettavaksi tai sopeutettavaksi. Tällaiset käsitteelliset kehykset voivat huomaamatta kaventaa asiakkaan toimijuutta ja vahvistaa eriarvoisuutta, vaikka tarkoitus olisi päinvastainen. Siksi kriittinen reflektio ei tarkoita pelkästään yksilön omien asenteiden tarkastelua, vaan myös koko ammatillisen tietoperustan ja toimintakulttuurin kyseenalaistamista. On tärkeää pohtia, kenen kokemukset määrittävät sen, mitä pidetään “normaalina”, “toimivana” tai “tarpeellisena” sosiaalityössä. Juuri näiden arkisten ja itsestäänselviltä tuntuvien käytäntöjen avaaminen mahdollistaa todellisen muutoksen kohti rakenteellista yhdenvertaisuutta.

11 Lähteet

- Adhikari, B., Amaratunga, C., Mukumbang, F. C., & Mishra, S. R. (2023). Why should we be concerned by internalised racism in global health? *BMJ Global Health*, 10(6). Viitattu 1.10.2025 Osoitteesta <https://www.proquest.com/docview/3219183269>
- Arnkil, T. E., & Seikkula, J. (2020). *Dialogisen verkostotyön perusteet*. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvoinnin laitos. Viitattu 10.11.2025 Osoitteesta <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/79883/93ae45f6-b7c4-403f-9dff-643b813972bf.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Barry, M. M., Clarke, A. M., Jenkins, R., & Patel, V. (2013). A systematic review of the effectiveness of mental health promotion interventions for young people in low and middle income countries. *BMC Public Health*, 13(1), 835. Viitattu 25.11.2025 Osoitteesta <https://doi.org/10.1186/1471-2458-13-835>
- Chavis, A., & Johnson, D. (2023). Internalized racism and racial self-identity formation in Black children. *Pediatrics*, 152(6). Viitattu 2.10.2025 Osoitteesta https://watermark02.silverchair.com/peds_2023061292.pdf
- Feagin, J. R., & Bennefield, Z. (2014). Systemic racism and U.S. health care. *Social Science & Medicine*, 103, 7-14. Viitattu 1.10.2025 Osoitteesta <https://medschool.ucla.edu/sites/default/files/media/documents/SystemicracismandU.S.healthcare.pdf>
- Freund, A., & Band-Winterstein, T. (2015). Social workers in multi-cultural societies: Using a phenomenological lens to develop an integrative approach. *British Journal of Social Work*, 45(6), 1765-1782. Viitattu 4.10.2025 Osoitteesta <https://www.researchgate.net/publication/283932966>
- Hugman, M. (2020). *Critical multicultural practice in social work*. Taylor & Francis. Viitattu 2.10.2025 Osoitteesta https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9781000249156_A40102765
- Hyppönen, S. (2023). Monikulttuurinen lastensuojelun pätevyys sosionomin työssä. *Sosiaalipedagogiikka*. Viitattu 1.10.2025 Osoitteesta <https://journal.fi/sosiaalipedagogiikka/article/view/122319/72654>
- Hämäläinen, J. 2020. Viitattu 8.10.2025 Osoitteesta <https://journal.fi/sosiaalipedagogiikka/article/view/101290>
- Jauhiainen, J. S., & Tedeschi, M. (2021). Undocumented migrants and their everyday lives: The case of Finland. Springer. Viitattu 6.10.2025 Osoitteesta <https://lib-rary.oapen.org/bitstream/id/20627517-347c-4f4d-a39d-6158de1405ac/9783030684143.pdf>
- Jones, C. P. (2000). Levels of racism: A theoretic framework and a gardener's tale. *American Journal of Public Health*, 90(8), 1212-1215. Viitattu 1.10.2025 Osoitteesta <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/instance/1446334/pdf/10936998.pdf>
- Jäske, A. (2021). Saanko tuntee itseäni suomalaiseksi? Suomalaisen koulutusjärjestelmän valkonormatiivisuus mixed-race-identifioituvien näkökulmasta. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto. Viitattu 5.10.2025 Osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/28045572-05c6-4a68-9eb7-e5a41b3b268a/content>
- Kantola, J., & Nousiainen, K. (2009). Institutionalizing Inequality? In A. Krizsan, H. Skjeie & J. Squires (eds.), *Institutionalising Intersectionality*. Palgrave Macmillan.
- Kaljonen, M., Matinheikki-Kokko, K., & Väisänen, R. (2011, 15, 37, 69, 156). Osallistava monikulttuurinen sosiaaliohjaus. *Metropolia Ammattikorkeakoulu*. Viitattu 9.10.2025 osoitteesta

https://www.metropolia.fi/sites/default/files/publication/2019-11/2011_Kaljonen_Matin-heikki_kokko_Osallistava_monikulttuurinen_sosiaaliohjaus_TAITO2.pdf

Kankkunen, P., & Vehviläinen-Julkunen, K. (2013). Tutkimus hoitotieteessä. WSOY. Viitattu 5.10.2025 osoitteesta <https://www.finna.fi/Record/3amk.284641>

Keyes, C. L. M. (2002). The mental health continuum: From languishing to flourishing in life. *Journal of Health and Social Behavior*, 43(2), 207-222. <https://doi.org/10.2307/3090197>

Kotoutuminen.fi. (2023). Kotoutumislaki 681/2023. Kotoutuminen.fi. Osoitteessa: <https://kotoutuminen.fi/koto24>

Lepola, M. (2018). Monikulttuurinen perhevalmennus ammattilaisten kokemana. Tampereen yliopisto. Pro gradu. Viitattu 9.10.2025 osoitteesta: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/101396/gradu07376.pdf>

Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage. Viitattu 5.10.2025 osoitteesta: <https://www.scribd.com/document/807643958/Lincoln-y-Guba-1985-Naturalistic-Inquiry>

Lin, C.-H., & Wiley, A. R. (2019). Enhancing the practice of immigrant child welfare social workers in the United States. National Taiwan University. Viitattu 6.10.2025 osoitteesta: <https://txicfw.socialwork.utexas.edu/wp-content/uploads/2019/10/Enhancing-the-practice-of-immigrant-child-welfare-social-workers-in-the-United-States.pdf>

Maahanmuuttovirasto (Migri). (2024). Maahanmuutto Suomeen 2024. Migri. osoitteessa: <https://migri.fi/tilastot>

Marsh, J. C. (2004). Social work in a multicultural society. *British Journal of Social Work*, 34(3), 325-334. Viitattu 6.10.2025 osoitteesta <https://www.researchgate.net/publication/8692248>

Oikeusministeriö. (2023). Esiselvitys rakenteellisesta syrjinnästä: Syrjinnän tunnistaminen ja seuraaminen yhteiskunnan eri osa-alueilla (OM 2023:27). Oikeusministeriö. Viitattu 6.10.2025 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/a7ea52a5-19f4-41f4-b18f-c1e39661b921/content>

Oikeusministeriö. (2023). *Esiselvitys rakenteellisesta syrjinnästä (OM 2023:50)*. Viitattu 10.11.2025 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/a7ea52a5-19f4-41f4-b18f-c1e39661b921/content>

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2023). *How's life? 2023: Measuring well-being*. OECD Publishing. Viitattu 2.11.2025 Osoitteessa https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/03/how-s-life-2020_b547d82c/9870c393-en.pdf

Parekh, B. 2000. *Rethinking Multiculturalism Cultural Diversity and Political Theory*. Viitattu 26.11.2025 Osoitteessa https://api.pageplace.de/pre-view/DT0400.9780230204256_A35678608/preview-9780230204256_A35678608.pdf?utm

Pyke, K. D. 2010. What is internalized racial oppression and why don't we study it? Acknowledging racism's hidden injuries. *Sociological Perspectives* Viitattu 28.10.2025 <https://escholarship.org/uc/item/3rk9g3j2>

Rastas, A. 2007. Neutraalisti rasistinen? Erään sanan politiikkaa. Viitattu 10.11.2025 Osoitteessa https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67981/neutraalisti_rasistinen_2007.pdf?utm_source

- Ahmed, S. 2012. On being included, racism and diversity in institutional life. Viitattu 30.11.2025 Osoitteessa https://books.google.fi/books?id=7HKK_DLzRDAC&printsec=copy-right&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Salminen, A. (2011). Mikä kirjallisuuskatsaus? Turun yliopisto. Viitattu 5.10.2025 Osoitteesta <https://osuva.uwasa.fi/server/api/core/bitstreams/31a244ae-5731-40f8-97ed-0be5867db99e/content>
- Sanders, S. M., Williams, T. R., Berry, A. T., Garcia-Aguilera, C., Robinson, K., Martin, R., & Jones, P. (2024). Internalized racism and mental health: The moderating role of collective racial self-esteem. *Behavioral Sciences*, 14(11), 1003. Viitattu 6.10.2025 Osoitteesta <https://www.mdpi.com/2076-328X/14/11/1003>
- Sivonen, M. (2017). Dokumenttianalyysi tutkimusmenetelmänä terveystieteissä: Kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 6.10.2025 Osoitteesta <https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/468ba8d4-2824-4124-b0f8-1cd38d6f95c4/content>
- Sue, D. W., Capodilupo, C. M., Torino, G. C., Bucceri, J. M., Holder, A., Nadal, K. L., & Esquilin, M. (2007). Racial microaggressions in everyday life: Implications for clinical practice. *American Psychologist*, 62(4), 271-286. Viitattu 6.10.2025 osoitteesta https://www.researchgate.net/publication/6315413_Racial_Microaggressions_in_Everyday_Life
- Talentia. (2023). Sosiaalialan ammattieettiset ohjeet. Talentia ry. Viitattu 2.10.2025 osoitteesta <https://www.talentia.fi/ammattieettisetohjeet>
- Tappan, M. B. (2006). Reframing internalized oppression and internalized domination: From the psychological to the sociocultural. *Teachers College Record*, 108(10), 2115-2144. Viitattu 6.10.2025 Osoitteesta https://web.colby.edu/ed215s/files/2010/12/Tappan_TCR_2006.pdf
- TENK. (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa - HTK 2023. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 15.11.2025 Osoitteessa https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf?utm_
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2023). *Yhdenvertaisuuden käsitteet*. Viitattu 10.11.2025 Osoitteesta <https://thl.fi/aiheet/sote-palvelujen-johtaminen/kehittyva-palvelu-jarjestelma/yhdenvertaiset-palvelut/yhdenvertaisuuden-kasitteet>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2023). Rasismi ja syrjintä Suomessa. THL. Viitattu 1.10.2025 Osoitteesta <https://thl.fi/aiheet/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/yhdenvertaisuus-ja-syrjinta>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2024). Kotoutuminen. THL. Viitattu 20.11. 2025 Osoitteessa: <https://thl.fi/aiheet/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/kotoutuminen>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi. Viitattu 5.10.2025
- UNICEF. (2021). Inklusiivinen koulutus ja yhdenvertaisuus. Viitattu 1.10.2025 Osoitteesta <https://www.unicef.org/education/inclusive-education>
- Valtioneuvoston kanslia. (2023). *Yhdenvertaisuus ja saavutettavuus palvelujärjestelmässä*. Valtioneuvoston selvityssarja 2023:70. Viitattu 10.11.2025 Osoitteesta [https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/documents/25249352/213256250/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2023+\(PDF\).pdf/4f0bd4b1-4f44-a324-6bf5-531381b95135/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2023+\(PDF\).pdf?version=1.4&t=1727444562215](https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/documents/25249352/213256250/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2023+(PDF).pdf/4f0bd4b1-4f44-a324-6bf5-531381b95135/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2023+(PDF).pdf?version=1.4&t=1727444562215)

Willis, H. A., Sosoo, E. E., Bernard, D. L., Neal, A., & Neblett, E. W. (2021). The associations between internalized racism, racial identity, and psychological distress. *Journal of Counseling Psychology*, 68(3), 320-333. Viitattu 29.9.2025 Osoitteesta <https://www.researchgate.net/publication/351079450>

World Health Organization (WHO). (2022). *World mental health report: Transforming mental health for all*. Geneva: WHO. Viitattu 15.11.2025 Osoitteessa <https://www.who.int/publications/i/item/9789240063600>

Yhdenvertaisuusvaltuutettu. (2023). *Vuosikertomus 2023*. Viitattu 10.11.2025 Osoitteesta [https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/documents/25249352/213256250/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2023+\(PDF\).pdf/4f0bd4b1-4f44-a324-6bf5-531381b95135/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2023+\(PDF\).pdf?version=1.4&t=1727444562215](https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/documents/25249352/213256250/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2023+(PDF).pdf/4f0bd4b1-4f44-a324-6bf5-531381b95135/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2023+(PDF).pdf?version=1.4&t=1727444562215)